

Mokslas Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 6 (715)

IŠSAUGOTI TAUTĄ Pokalbis su signatare Birute Valionyte

Kovo 11-osios išvakarėse Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signatarė, Signatarų klubo prezidentė **Birutė VALIONYTĖ** atsakė į Danutės Šepetytės klausimus.

– **Jeigu imtume ir pagal kadaise Jūsų įgytą miškininko specialybę pažiūrėtume į Lietuvą, kaip mišką, ką pasakytumėte apie jo būklę?**

– Miškininkystės terminologija kalbant, **būtinai sanitarinis kirtimas**. Paprastai jis nepriklauso nuo medyno brandos ir yra daromas, kai miškas nusilpsta, kai yra puolamas kenkėjų ir jį reikia gelbėti. Mes esame maža tauta, na, ne maža, sakyčiau, didi, bet neskaitlinga tauta. Mūsų pagrindinis uždavinys yra kuo ilgiau išlikti tautų mėsmaleje. Tam mums reikia turėti atspirtį savyje. Mes turime tą atspirtį ugdyti, mūsų veikla turi būti nukreipta šia vienintele kryptimi. Dabar, manau, mes šio vektorius neturime.

– **Miškininkystės terminologija šnekančiant, galbūt „miškas“ yra tapęs verslo objektu, tai yra pasipelnymo šaltiniu, ir jo perspektyva valdžiai buvus nebuvus?**

– Kalbant apie mišką, reikėtų suvokti, kad jis yra didžiausias valstybės turtas ir ekonomine, ir ekologine, ir sveikatos, pagaliau mūsų tautos išlikimo prasme. Jau ketveri metai, kai visiškai nebegirdžiu, kad būtų apie tai kalbama, nors visiems dera suvokti, kad visi veiksmai jo teritorijoje turi būti itin atsakingi. Bet kuriuo atveju miškas nėra įsivaizduojami eurai ant šakų – su tokiu požiūriu susiduriame šiandien.

Visais laikais miškas lietuvių rengė, šildė, teikė jam pragyvenimo šaltinį ir namus. Lietuvis be miško – ne lietuvis, jo santykis su mišku mūsų tradicijoje yra be galo atsakingas ir be galo jautrus. Ir jo metafora Lietuvos atžvilgiu labai iškalbinga, nes valstybėje mes matome daug pūlinių, kitaip tariant, negatyvių reiškinių. **Ir užuot juos užkarde, puolame tvarkyti tik tada, kai jie susprogsta.** Aš manau, kad mūsų tautos būklė šiandien yra būtent tokia.

– **Tautos ar jos vairininkų?**

– Mes labai keikiame valdžią, bet niekada valdžia nebuvo gera ir turbūt niekada nebus. Paprastai ji renkama ir išrenkama daugumos valia, o **Lietuvoje, kur rinkimų teise naudojasi mažuma rinkėjų, praktiškai turime jau kelintą kartą mažumos išrinktą valdžią.** Natūralu, kad diduma, kuri neina balsuoti, kuri nedalyvauja Konstitucijos teikiamame demokratiname procese, visada bus nepatenkinta ir reikš nuomonę, kad toji valdžia yra niekam tikusi. Tačiau logiška paklausti, ar tas, kuris nedalyvauja jam suteiktoje valdžios rinkimo procedūroje, turi teisę kritikuoti? **Jeigu nedalyvauji procese, tai gal gali ir patylėti, ragaudamas savo pasyvumo vaisius?**

Žmonės yra nepatenkinti valdžios veiksmais pirmiausia dėl to, kad valdžios ir rinkėjų tarpusavio ryšys yra nutrūkęs. Man susidarė įspūdis, kad Seimo nariai su rinkėjais bendrauja diferencijuotai, tai yra vienos partijos atstovai bendrauja su savo rinkėjais, kitos partijos atstovai taip pat palaiko ryšį su savo elektoratu. Sambūvio, diskusijos, kur sakysim, susieitų visų politinių spektrų, visų politinių jėgų atstovai, bent aš nežvelgiu. Gal dėl to pas mus tiek daug nesuskalbėjimo, tiek įtampos, nes **paties kalbėjimo nėra.** Aš vis lyginu dabartinę situaciją su valstybės kūrimosi pradžia, nors tai gal būtų ir nelabai teisinga, nes užaugo kita karta. Tuomet Sąjūdžio atstovams Aukščiausiojoje Taryboje nekildavo mintis susitikinėti vien su Sąjūdžio žmonėmis, – visada būdavo bendri mitingai, bendri susirinkimai, bendras tikslas.

– **Valdžia nesišneka su žmonėmis, bet galbūt kalbasi su signatarais?**

– Na, Seimo Pirmininkė prieš Kovo 11-ąją treči metai iš eilės organizuoja susitikimą su signatarais. Visiškai mūsų ignoruoti neignoruoją, tačiau, jei klaustumėte, ar **mes reikalingi Lietuvos valstybei, sakyčiau, nelabai,** nes niekam nereikalinga kritika. Signatarai labai dažnai kalba tiesiai šviesiai, be užuolankų, ko valdantieji nei partijos viduje, nei tarp rėmėjų niekada išgirsti negalės...

– **Juo labiau kad dėl to apšaukti „vatniku“ ar „putinistu“ signatarą lyg ir nepatogu?**

– Taip, būna kartais, kai už akių ima ir pavadinama, bet dažniausiai marginalu, – esame neparankūs. Bet, norint judėti į priekį, norint spręsti užsigulėjusią problemą, liūną turi sujunginti. Jeigu jo nesujudinsi, niekas ir nevyks. Iš pradžių, žinoma, būna daug nepasitenkinimo, priekaištų, kad prognozeje nieko panašaus neparašyta, tačiau pasitaiko, kad būname išgirsti, pasitaiko sulaukti judesio, kad ir gynybos klausimais.

– **Sakoma, kad nuo Sąjūdžio laikų visuomenė dar nebuvo taip susipriešiusi, kaip mūsų dienomis. Ar tai būdinga ir signatarams?**

– Nors ir būdami skirtingi, anuomet buvome labai vieningi. Ir šiandien galiu atsakingai pasakyti, kad **signatarai, mąstydami skirtingai, tebeturi bendrą vardiškį – Lietuvos valstybingumą.** Tai mums svarbiausia. Kita vertus, metams bėgant žmogus keičiasi ir, užuot buvę draugiškesni vienas kitam, kokie yra senyvo amžiaus žmonės, dažnai stokojame pakantumo vienas kito atžvilgiu. Bet durys užsitrenkia, paskui vėl atsidero ir labai dažnai pasakoma „atsiprašau“...

– **Pastebite, kad žmonės iki šiol linkę idealizuoti signatarus?**

– Mūsų signatorystė, deputatystė tęsiasi iki šiol. Gal tik treji metai, kai nebegauname laišku su prašymais padėti, sprendžiant sudėtingas kasdienes problemas, patarti, ką daryti vienoje ar kitoje situacijoje...

– **Niekas nepaprašė įvertinti signatarės Nijolės Oželytės, išplūdusios Romualdo Ozolo atvaizdu nešing jaunuoji, poelgio?**

– Ką aš galiu komentuoti? Pirmiausia, reikia turėti mintyje, kad ji yra aktorė, o kiekvienam aktoriumi reikia scenos. Kai žmogus prisipažįsta, kad iki 1990 metų nežinojo, kad buvo Lietuvos okupacija, aš tokio žmogaus suprasti negaliu. Lygiai taip pat man sunku suprasti, kad, jeigu dainą padainavai, jau esi žvaigždė, jeigu kažkokį vaidmenį atlikai, esi žvaigždė, bet štai jeigu tu esi inžinierius, atradėjas, jeigu pasižymėjęs mokslo srityje, tu nesijoki žvaigždė, nors mūsų gyvenimus keičia būtent tokie, o ne momentiniai žmonės. Kai kino žvaigždė priimama į komunistų partiją liepą, o rugsėjo mėnesį ji – jau kompartijos CK narė, daugiau nieko nekomentuojau, tuo viskas pasakyta.

– **Galėtumėte pasakyti, kodėl iki šiol iš mirties taško Seime nepajuda klausimas dėl dekadegbizacijos?**

– Šis sovietinės sistemos palikimas yra labai skaudus, jis neišspręstas iki šiol. Dabar kaltina mus, kodėl mes Aukščiausiojoje Taryboje nepriėmėme dekadegbizacijos įstatymo. Tačiau aš konstatuoju faktą: **Aukščiausioji Taryba gyvavo tik 2 metus ir 8 mėnesius.** Per tiek laiko valstybės sukurti neįmanoma. O kodėl niekas nesistebi, kad Seimas per šitiek kadencijų nepasistūmėjo šiuo klausimu nė per žingsnį? Matyt, todėl, kad žmonės su „uodega“ labai paprasta

VDU Gamtos ir technologijos mokslų tyrimų instituto direktorius prof. habil. dr. Algimantas Paulauskas

ŠIAME NUMERYJE

Kovo 11-osios Akto signatarė Birutė Valionytė apie Sąjūdį ir dabartį. Įsiklausykime...

● 1–2 p.

„Penktoji kolona“ griaua valstybę

● 2, 5 p.

Sąjūdžio pamokos

● 3 p.

Lietuvos Respublikos Seimo pranešimai

● 3–4 p.

Robertas Grigas, Algirdas Brazys: „Nenorime būti siejami su dabartinės kokybės Seimu.“

● 4 p.

Valstybinei kalbai reikia tikros apsaugos

● 4 p.

Struktūriniai pokyčiai universitetuose

● 5 p.

Pasaulis mini kalbininko Janio Endzelyno 150-ąją sukaktį

● 6, 9 p.

Mokslo istorijos puslapiai: tęsiame pasakojimą apie T. L. Burattini

● 7 p.

Įteisinti Matininko diena

● 7–8 p.

Rengiama Lietuvos žiniasklaidos enciklopedija

● 8 p.

IŠSAUGOTI TAUTĄ

Pokalbis su signatare Birute Valionyte

■ Atkelta iš 1 p.

valdyti: tereikia leisti jiems pajusti, kad tuoj tuoj bus priminta ant „uodegos“, ir jie paknopstomis puola patarnauti.

Prisimenu, buvo kokie 1996 ar 1997 metai, kai vienoje draugijoje man išsitarus, kad Lietuvoje labai aktyviai veikia penktoji kolona, vienas mūsiškis perspėjo: „Birute, daugiau apie tai niekada ir niekur nekalbėk.“ Galvoju, kodėl, jeigu akivaizdžiai taip yra. Matyt, ši tema neparanki nei jokiai partijai, nei politikams. Nuo aukščiausių pareigūnų šis klausimas tildomas ir užglaistomas: nieko čia nebuvo. O aš manau, kad istoriniai dokumentai vienu ar kitu atveju vis tiek išlįs į dienos šviesą, nors svarbiausių asmenų bylos turbūt laikomos Maskvoje. Tačiau ir Maskva gali keistis ateityje.

– Nors pagal Kovo 11-osios Lietuvos Konstituciją valstybę kuria Tauta, tačiau realybė versta manyti, kad valstybę tvarko partijos?

– Tam tikra prasme – taip. Visuomenei Seime atstovaujama partiniu principu, o partijose, kur toli iki demokratijos, jau yra susiklostęs savas branduolys, drįsčiau sakyti, klanas, kurio siekis – išsilaikyti valdžioje. Taip susidaro grupės, kurios pas mus visą laiką yra valdžioje. Nieko nauja: nors žmonėms suteikta galimybė balsuoti ir reitinguoti, kadangi jie neina į rinkimus, negalime pasakyti, kad visa Lietuva išsirenka sau valdžią.

Kita vertus, visuomet valdžia yra atsakinga už tai, kas vyksta šalyje, ir turi ben-

drinti savo nuomonę bei veiksmus, nes ji išrenkama bendriems valstybės reikalams ir bendroms piliečių problemoms spręsti. Tie sprendimai turėtų tenkinti daugumą, jeigu ne visus, tačiau mes to dažnai pasigendame. Susidaro įspūdis, kad pirmiausia rūpinamasi partijų reitingais, o ne bendraisiais reikalais. Man juokingai skamba kvietimas partijoms pasirašyti nacionalinį susitarimą, pavyzdžiui, švietimo ar nacionalinio saugumo atžvilgiu. Ne juokais kyla klausimas, o kam tada reikalingas Seimas, kuris nesugeba rasti susitarimo? Aš manau, kad mūsų politikai turi tuo susirūpinti. Kaip ir tuo, kad demokratinė valstybės valdymo sistema pastaruoju metu tolsta nuo demokratijos principų. Ši tendencija būdinga ne tik Lietuvai. Daug kur Vakaruose demokratinė sistema yra imitacinė, tačiau pasaulis nieko gudriau už ją nesugalvojo, todėl mūsų uždavinys – ją tobulinti.

– Ne kartą esate kalbėjusi apie Tautos išlikimo strategiją, siūlusi steigti valstybės raidos centrą. Ar buvote išgirsta?

– Ne, niekada. Tai daugeliui visiškai neįdomi tema, besikertanti su Europos ir Vakarų pasaulio orientyrais. Pasikartosiu, mes esame atsidūrę tautų mėsmaleje ir, kad išliktume šitoje mėsmaleje, kad mūsų nesumaltų, kad neišnyktume, kad nebūtume suniveluoti, turime turėti nugarkaulį. Ar Lietuvoje formuojamas valstybės nugarkaulis? Gal nuskambės žiauriai, bet būtent Rusijos pradėtas karas Ukrainoje mums

priminė, kad mums tiesiog būtina jį turėti; iki tol tai buvo visiškai nesvarbu. Tačiau kokių aukų prireikė Ukrainoje, kokio trinktelėjimo reikėjo per mūsų smegenis, kad suvoktume: mes turime ginti savo šalį.

Atvirai pasakysiu, man juokinga girdėti klausiant, ar gintumėte Lietuvą, nes, kai kas nors užsimoja griauti tavo namus, tu visada juos pasirengęs ginti ir gini juos visada. Kad bėgtume iš savo namų rankas iškelė, to Lietuvos istorijoje dar nebuvo, nepaisant kalbų, kad „1940 metais nebuvo iššautas nė vienas šūvis“. Po karo mes iššovėme, ir gana daug.

Šiame kontekste yra įdomūs ir kiti skaičiai. Kas išėjo į mišką pas partizanus? Kaimas. Ne miestas. Apskritai lietuvių civilizacijos pagrindas yra kaimo kultūra. Laikas susimąstyti, ar mūsų kaimas šiandien stiprinamas? Deja, panašu, kad priešingai. Suprantu, gal šiandieniam jaunimui keistai nuskambės mintis, kiek daug reikė lietuviui turėti savo žemės, nesvarbu kiek, bet turėti. Ta sąvoka turbūt sunkiai suprantama ir miestiečiui, gyvenančiam daugiabutyje, tačiau vis dėlto pandemija parodė, kad žmogus yra veikiamas ir iš pašonės išplaukiančių intencijų, – iš miesto jis bėgo į sodybą, sodo namelį – bėgo prie šaknų, ten, kur jautėsi saugesnis ir kur jam buvo ramiau. Dabar iš viso apie žemės ūkį beveik nieko nebegirdime, tarytum tokia ūkio šaka neegzistuoja. Ar mums nėra svarbu išlaikyti kaimą gyvą, stiprinti jo bendruomenę? Pasižiūrėkite, kai reikėjo gelbėti lietuvių kalbą, kai buvome rusinami, kas gelbėjo? Kaimas. Kai reikėjo ginti

Vasario 16-osios Lietuvą, kas ėjo? Kaimas. O dabar? Mūsų šaknys tikrai nėra daugiabutyje. Skamba sarkastiškai groteskiškai, bet tai yra tiesa.

– O Nepriklausomybę atkūrė irgi kaimas?

– Išėiviai iš kaimo, susibėgę į Aukščiausiąją Tarybą. Grynakraujų miestiečių, patikėkite, buvo nedaug. Nors 60 signatarų buvo vilniečiai, tačiau jie visi atvykę mokyti į Vilnių ar į Kauną. Tarp kitko, kontingentas buvo elitinis: 26 atstovai – su mokslo vardais, 42 – su moksliniais laipsniais.

– Jeigu ne Ingridos Šimonytės Vyriausybė yra „geriausia, kas galėjo nutikti ir nutiko Lietuvai per Nepriklausomybės dešimtmečius“, tai tada kas?

– Akivaizdžiai teigiamas dalykas yra tai, kad karas privertė susivokti, jog valstybei būtinas nugarkaulis. Jis priminė mums, kaip reikia saugoti savo kalbą, istoriją, tradicijas, saugoti savo valstybę. Kad ir kas būtų, niekada nepalikti to savieigai, net turint galvoje, kad federacinės Europos Sąjungos idėja jau yra pasmerкта. Aš niekaip negalėjau įsivaizduoti anglo ar prancūzo, kuris laisva valia atsisakytų savo šaknų. Vadinas, mums visiems Europos Sąjungoje reikia rasti bendrabūvį, kuris tenkintų abi puses. Ne tik prancūzų, ne tik vokiečių, bet ir lietuvių, latvių, estų, rumunų ir bulgarų. Šaltinis: Pozicija.org.

Signatarės knygos: „Didžioji Lietuva“, „Didžioji Lietuva: paveldas Baltarusijoje“ ir kt. ■

„Penktoji kolona“ bando naikinti piliečių lojalumą savo valstybei

Adv. Jonas Ivoška

Galime simuliuoti protinį neįgalumą, galime apsimetinėti teisiniais beraščiais, tačiau tikrovės savo primityviu naivumu mes nepakeisime. Tai, kad Lietuvos teismų sistemoje veikia antivalstybinis klanas, nereikia nei slaptų pasiklausymų, nei specialiųjų Valstybės saugumo departamento (VSD) operacijų. Elementarus valstybiškas mąstymas, paskaičius kai kuriuos teismų aktus, akivaizdžiai liudija, kad dalis

Lietuvos teisėjų veikia prieš mūsų valstybę. Nereikia būti genijumi, kad suprastum, jog teismų aktais, kurie prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, kėsinamasi į Lietuvos konstitucinę santvarką. Nereikia specialių psichologijos žinių, kad suvoktum, jog valstybės vardu skelbiamais teismų aktais, kuriais neteisėtai kėsinamasi į teisėtus piliečių interesus, griauamas tų piliečių pasitikėjimas savo valstybe.

Jeigu kas nors mano, kad teisinis nihilizmas Lietuvos teismuose – atsitiktinis reiškinys, kad Lietuvos teismai – patys humaniškesni teismai pasaulyje, aš pasiruošęs pateikti teisėjų pavardes, bylos numerius ir citatas iš konkrečių teismo aktų, kurių esu pakankamai prikauptęs, kad galėčiau dokumentuoti pagrįsti savo teiginių tikrumą. Tačiau šia trumpa savo publikacija nesiekiu pateikti virtinės pavyzdžių, tik noriu parodyti, kaip prieš mūsų valstybę nusiteikę (o gal kartais nuteikiami per vadinamąją instancinę priklausomybę) teisėjai kėsina į šalies konstitucinę santvarką, naudodamiesi savo funkcinę kompetencija.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 str. 2 dalimi deklaruojamas teisėjo nepriklausomumas, neatskleidžiant nepriklausomumo esmės: siekiama teisėjo nepriklausomumo nuo išorinio poveikio (pvz., politikų įtakos) ar teisėjas pagal savo funkcinę kompetenciją gali nepriklausyti nuo įstatymo bei faktinių aplinkybių. Pastebėtina, kad to paties Konstitucijos 109 str. 3 dalis paneigia daugelio valstybės pareigūnų primityviai

suvokiamą teisėjo teisę į savivalę, nes šioje konstitucinėje nuostatoje nurodoma, kad teisėjo pareiga, nagrinėjant bylas, klausyti tik įstatymo. Negana to, Konstitucijos 112 str. 6 dalis, kuria įtvirtinta teisėjo priesaika, įpareigoja teisėją prisiekti ištikimybę Lietuvos Respublikai bei vykdyti teisingumą „tik pagal įstatymą“. Todėl neturi kilti abejonių, kad teisėjas konstituciškai nėra nepriklausomas nuo įstatymo.

Sistemiškai vertinant konstitucinį teisėjų veiklos reguliavimą, reikėtų suprasti, kad Konstitucijos normomis siekiama teisėjo nepaveikiamumo, o ne absoliutaus nepriklausomumo. Greta to, Civilinio kodekso 1.5 str. 4 dalis įpareigoja teisėją aiškinti ir taikyti įstatymus pagal teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus. Tai reiškia, kad teisėjas, simuliuodamas protinį neįgalumą, tampa įstatymo pažeidėju ir duotos profesinės priesaikos laužytoju.

Nors nuo Senovės Romos laikų žinomas principas, kad niekas negali būti teisėju savo byloje, Lietuvos valstybingumo praktika šį principą ignoroja – pačiam teisėjui leista spręsti, ar laikytis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijų, ar simuliuoti profesinį neįgalumą. Už profesinio ir pareiginio neįgalumo simuliaciją jokia atsakomybė teisėjui ne tik netaikoma, bet ir nėra numatyta. Tiesiog nėra Lietuvoje jokios institucijos, kuri vertintų teisėjo akivaizdžiai neteisėtą profesinę veiklą. Iš čia ir kyla galimybė korupciniais motyvais ar Lietuvai priešiškos

■ Nukelta į 5 p.

Leonas Milčius

Lietuva Lietuva...
Brangiausias iš žodžių.
Daug kartų kartotas,
Parašytas ranka
Ant popieriaus balto
Puslapiuos knygy,
Istorijos lapuos
Su aukso raide.

Ant plieno, ant vario
Užrašytas, iškaltas
Ant ažuolo kieta
Ir net ant akmens.
Įaustas į drobę,
Į šilko karūną,
Į pintas į juostas
Širdyje gyvent.

Lietuva

Švelniai nuplauki lūpom,
Skambi muzikos aide,
Stiprus ir ugingas
Lietuvių dainoj.
Slenka metai ir amžiai
Audringa padange,
Lyg saulė Tu šildai
Žemelėj gimtoj.

Tautiška giesmė
Lai bus ta versmė,
Iš kurios
Tu į žmogų plauki.
O Tėvynėj laisvoj
Darbe ir kovoj,
Mus pakėlęs visus,
Su Trispalve laimėti vedi.

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Jonas Jasaitis

NAUJAUSIOS TAUTOS ISTORIJOS PAMOKOS

Tikriausiai kiekvienas žmogus ne kartą yra išgirdęs klausimus: „Ar buvai laimingas? Ar esi laimingas?“ Mūsų – Sąjūdžio eilinių – karta į pirmąjį klausimą be dvejonų atsakytų teigiamai, o štai atsakymai į antrąjį klausimą išsiskirtų. 1988–1991 metai nepalyginami su jokių kitų naujausios Lietuvos istorijos laikotarpiu. Tie, kurie tuos metus išgyveno, galime sakyti, kad gyvenimas padovanojo nepakartojamą tautos atsivėrimo, savigarbos atkūrimo, milžiniškų vilčių ir pasiekimų laikmetį. Mūsų akyse (ir mums tiesiogiai dalyvaujant) buvo atkurta Lietuvos valstybė.

Kelias į nepriklausomybės atkūrimą prasidėjo ne nuo kokių nors administracinių pokyčių, o nuo svarbiausio dalyko – tautos elgsenos perversmo. Būtent, perversmo. Paaiškėjo, kad ilgi dvasinės spaudos, žeminimo ir niekinimo, įžūliausio tyčiojimosi ir teroro dešimtmečiai nesunaikino vilties ir savigarbos jausmų, kai į tėvynainius, net į visai nepažįstamus žmones pažvelgėme be baimės, su atvirumu ir pagarba vienas kitam. Kai pokalbis su kitu žmogumi prasidėdavo be jokio išankstinio nusiteikimo – tikintis abipusio supratimo ir nuoširdumo. Tai buvo svarbiausias pokytis, tai ir buvo perversmas, kurį pajutome pirmą kartą gyvenime.

Viskas – mitingai, eisenos, renginiai – staiga įgijo visai kitą – laisvės – prasmę. Nenusakomas susitelkimas Baltijos kelyje, nepakartojama nuotaika, atvykus į Europos kelią, milžiniško dydžio trispalvė Lazdijų parke, eiseną link sienos sargybos posto, kurio dauguma nebuvo net matę. Anoje pusėje – svetimi kareiviai su šunimis, iš krūmokšnių kyšantys kulkosvaidžių vamzdžiai, kažkokios keistos užtvaros. Iš pradžių įsitempė, bet netrukus atsipalaidavę kariškiai netrukus ėmė pasakoti, kad ne tik tuometinė „Vremia“ („Laikas“ – pagrindinė sovietinės propagandos pranešimų laida), bet ir visa informacinė erdvė be perstojo trimitavo, kad pasienio užkardos postus tuoj tuoj užpuls armatūros strypais, degių medžiagų paketais apsiginklavę ir sieną šturmuoti pasirengę „riaušininkai“.

O ką jie išvydo? Prie tų sienos užkardos postų atėjo taikūs žmonės, su tautinėmis vėliavomis ir gėlėmis. Raukšlėtos motiutės kalbėjo kareiviams, kad ir jų vaikai tarnauja kažkokiuose tolimuose sovietinės imperijos sienos užkaboriuose ir yra baisiausiai išsiilgę savo namų bei artimųjų, o už tų vadinamųjų „užkardų“ gyvena tokie pat lietuviai dzūkai, buvę kaimynai, jaunystės draugai, tik atskirti penkiems dešimtmečiams. Kariškiai patvirtino, kad ir šioje, ir kitoje užkardos pusėje žmonės kalba lietuviškai ir apie Lietuvą. Ir štai visiškai nelauktas sprendimas – užkardos vartai atsiveria ir minia vienas kito išsiilgusių tautiečių įžengia į tuometinę Lenkijos teritoriją. Žinoma, pabūti už sienos paskirtos tik kelios valandos, griežtai prisakius nustatyti laiku sugrįžti. Anoje pusėje nei giminių, nei pažįstamų neturėjau, todėl ir galimybė peržengti „ties ir rias“ sieną (taip tarp savęs ją vadinome) nepasinaudojau. Svarbiausia, kad buvo praleisti tie, kurie čia buvo atėję su viltimi susitikti gentainius ir kaimynus. Bet svarbiausia: visus apėmė nuojauta, kad ateis laikas, kai tokių užkardų nebeliks.

Nėra jokios prasmės kartotis, grįžtant į Kovo 11-osios ir po jos sekusių dienų įspūdžius. Tai jau aprašyta šimtuose tekstuose...

Pedagogikos mokslinio tyrimo institute dauguma darbuotojų, pradėdant mokslų daktarais, vadovėlių ir mokymo programų autoriais, baigiant prie rašomųjų mašinelių sėdėjusiomis laborantėmis (kaip jas tada vadinome), buvome tie, kurie ne vienerius metus, nepaisant visų tuometinės valdžios pastangų, saugoję Lietuvos mokyklas nuo surusinio ir susovietinimo. Tam buvo panaudotos visos legalios (ir net kiek paslėptos) galimybės, pradėdant lietuviškąją tautosaką ir drąsesnių poetų lyrikų eilėmis, Justino Marcinkevičiaus dramų trilogija ir skatinimu mąstyti, lyginti tai, ką skelbia sovietinė propaganda ir ką rodo kasdienė tikrovė.

Bet slinko metai, vis labiau užpildyti reiškiniais, kurių niekas negalėjo tikėtis Sąjūdžio laikotarpiu. Dirbau Seimo Lietuvių tautininkų frakcijos (parlamentinės grupės)

patarėju, kai pas signatarą dr. Leoną Milčią atvyko solidi Kauno mokslininkų ir gamybininkų grupė. Jie prašė išgelbėti svarbiausias Kauno pramonės gamyklas nuo sunaikinimo. Jie rodė jau sudarytus susitarimus su „General Motors“ ir kitomis JAV kompanijomis. Vienas iš projektų – gaminti mažagabaritę žemės ūkio techniką. Tai buvo labai perspektyvus projektas, kuris būtų atvėręs kelią tokia technika aprūpinti visą Rytų Europą. Kauno gamyklos tam turėjo visas galimybes ir galėjo išsaugoti kelias dešimtis tūkstančių specialistų ir kvalifikuotų darbininkų darbo vietų. Buvo ir kitų šios industrinės bazės panaudojimo galimybių. Tačiau Kauno gamyklas buvo sunaikintos. Kaip viename interviu yra pasakęs šį nusikalstamą procesą stebėjęs Seimo narys Kazys Starkevičius, gamyklų naikinimą koordinavo asmenys su „antpečiais“. Bet iki šiol jokia rimtesnė gamyklų naikinimo byla net nepradėta, o naikinamas gamyklas kažkas išsidalino, pardavė, perpardavė ir... kaltų nėra. Ir taip vyko ne tik Kaune, bet ir kituose Lietuvos didmiesčiuose, net regionuose, pavyzdžiui, Telšiuose, Plungėje ir kt.

Joks dekomunizacijos procesas Lietuvoje net neprasidėjo. Yra priimti keli nutarimai, kad Lietuvos komunistų partija buvo tiesioginė okupantų nusikaltimų vykdytoja, tačiau per tris dešimtmečius nė viena stambesnė byla nepasiekė teismo. Keli kaltinimai buvo iškelti, bet baumės už sovietinio laikotarpio nusikaltimus niekam nepaskirtos. Dar daugiau: aršūs kolaborantai apibūdinti, kaip „veikę pagal tuometinius įstatymus“. Vyriausybinius apdovanojimus ir solidžias premijas gauna asmenys, apšmeižę tautos pasipriešinimą okupantams, išniekinę valstybės vėliavą. Blokuojami net Seimo nutarimai įamžinti tautos ilgaamžę kovą už nepriklausomybę. Neskiriamas finansavimas patriotinės tematikos projektams, tačiau apmokami jokios meninės vertės neturintys „vamzdžiai“ ir „kapčiai“. Lietuvos mokyklų vadovėliuose nebeliko programų, skatinančių pažinti naujausią valstybės istorijos laikotarpį ir tautos paveldą, gerai išmokti valstybinę kalbą.

Kai buvo kuriama Lietuvos mokslininkų sąjunga, turėjome aiškią valstybės gyventojų skaičiaus viziją – KETURIŲ MILIJONŲ LIETUVĄ. Tačiau darbo vietų sunaikinimas, apėmęs visus regionus, palietęs net mažus miestelius, sukėlė tai, ką ir turėjo sukelti, – masinę emigraciją. Lietuva pradėjo daugiau kaip milijoną piliečių, kurių daugumą sudaro darbingo amžiaus ir ekonomiškai aktyviausi žmonės. Girtis tuo, kad dabar lietuviai gyvena daugiau kaip 50-tyje pasaulio valstybių, gali tik piktavališkai nusiteikę žmogėnai. Niekas nesiūlo pagal sovietinį pavyzdį uždaryti valstybės sienų, tačiau švaistyti valstybės darbo jėgos išteklius (be jokios garantijos jiems sugrįžti) yra nusikaltimas.

Pati didžiausia problema, kurią jau antrą dešimtmetį kelia Lietuvos pilietinės visuomenės likučiai, yra nutrūkęs ryšys tarp piliečių ir valdžios. Žmonės jau seniai pastebėjo, kad po eilinių Seimo rinkimų jokių tikrų permainų nėra: nuolat perrenkami ir valdo tie patys, bėgiojantys iš vienos „partijos“ į kitą. Nė vienos politinės partijos klasikine tos sąvokos prasme Lietuvoje nėra. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga buvo išblaškyta. Sunaikintos krikščionių demokratų ir tautininkų politinės jėgos, net nespėjus joms sutelkti savo intelektualinio kapitalo. Užpulti arba atstumti net Kovo 11-osios Akto signatarai, bandę aktyviau dalyvauti šių dienų politiniame gyvenime. Masiškai platinama demagogija, menkinanti ir niekinanti visą Sąjūdžio veiklą. Korupcijos lygis valdžios institucijose jau pasiekė tokią pakopą, kad tikėtis tikrų permainų po eilinių rinkimų nebeverta. Kai rinkimuose nedalyvauja daugiau kaip pusė turinčių balsavimo teisę gyventojų, yra pats svarbiausias rodiklis, liudijantis apie pilietinės visuomenės eroziją, o tiksliau kalbant, apie jos tyčinį sistemingą ardymą. Na ir kas, kad išryškėja korupcijos apraiškos: kai visuomenė tyli, žiniasklaida paversta valdžios tarnaitę, o teisėsauga nuolat „nebespėja“ arba neturi jokių instrumentų, net didžiausi sukčiai nebesitiki tikros baumės. Nusikalstamumas valdžios struktūrose skatina ir nebaudžiamumo plitimą net buitiniu lygmeniu. O Seimas, užuot sprendęs esminius strateginius klausimus, užpilamas trečiaeiliais klausimais arba išgalvotomis problemomis. Kėsinamasi net į šeimą ir pačią žmogaus prigimtį. ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

Gintaras Valinčius paskirtas Lietuvos mokslo tarybos pirmininku. Kovo 16 d. Seimas pritarė švietimo, mokslo ir sporto ministrės Jurgitos Šiugždienės siūlymui Gintarą Valinčių nuo kovo 20 d. skirti Lietuvos mokslo tarybos pirmininku 5 metų kadencijai.

Prisistatydamas Seimo nariams, G. Valinčius išdėstė savo viziją: „Lietuvos mokslo taryba turi sutelkti geriausias šalies protus ir veikti kaip svarbi valstybės institucija, skirta žinojimo ir mokslo, žinių horizonto plėtimui. Ši institucija turėtų reikšmingai prisidėti prie dinamiško mūsų šalies vystymosi, ypač švietimo, piliečių ir sveikatos inovacijų srityse, taip pat tvarios, aukštos pridėtinės vertės ekonomikos, veikiančios darne su aplinka, kūrimo. Ekonomikos, kuri kurtų mūsų šalies materialinę ir socialinę gerovę ir leistų puoselėti šalies kultūrą. Be jokios abejonės, Lietuvos mokslo taryba vykdys pagrindinius savo misijos punktus: užtikrins kokybišką ekspertinę veiklą visais mokslo ir technologijų plėtros klausimais, formuos palankią mokslinių tyrimų eksperimentinės plėtros bei inovacinės veiklos aplinką ir užtikrins, veiks taip, kad mokesčių mokėtojų pinigais būtų finansuojami tik aukščiausios kokybės moksliniai tyrimai bei efektyviai ir nuolat būtų vykdomas mokslinių rezultatų perdavimas visuomenei.“

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos užmojai mažų klasių draudimu neapsiriboja, kitas taikiny – mažos bendruomeninės mokyklos. Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ frakcijos Seime atstovai įregistravo Švietimo įstatymo pataisas, kuriomis siekiama įtvirtinti, kad mokymo lėšos būtų skiriamos iš valstybės biudžeto lėšų visoms švietimo tiekėjų tinkle esančių mokyklų klasėms, proporcingai faktiniam vaikų skaičiui mokinių sraute. Pasak frakcijos seniūno pavaduotojos Laimos Nagienės, ši tvarka, kurią Vyriausybė patvirtino praėjusių metų vasaros pabaigoje, itin skaudžiai palies mažas, ne pelno siekiančias bendruomenines mokyklas.

Parlamentarės nuomone, sistemiškai aiškinant Švietimo įstatymą, įstatymų leidėjo tikslas, skirtingai negu ūkio lėšų atveju, yra skirti mokymo lėšas visoms švietimo tiekėjų tinkle esančioms institucijoms. O Vyriausybės kompetencija, pasak L. Nagienės, yra šias lėšas mokykloms apskaičiuoti, paskirstyti ir nustatyti jų naudojimo tvarką.

Prof. habil. dr. Vilija Targamadzė pažymi, kad pelno nesiekiančios nevyriausybines organizacijas gali tapti pagalbiniškėmis savivaldybių ir valstybinėmis mokykloms, nes savo darbe remiasi alternatyviomis ugdymo sistemomis, o kai kurios iš jų yra orientuotos darbu su specialiuoju ugdymo poreikiu vaikais, tad dera jas stiprinti ir pagalvoti apie išskirtinį jų finansavimą.

Yra abejotini Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos siūlymai bei pozicija optimizuoti švietimo tiekėjų tinklą, pirmenybę teikiant didelėms mokykloms ir didelėms klasėms. Anot L. Nagienės, moksliniais tyrimais pagrindžiama, kad užsienio valstybėse **geresni rezultatai yra pasiekiami mažose klasėse, kuriose įmanoma nustatyti vaiko ugdymosi poreikius ir laiku į juos atsiliepti.** V. Targamadzė atkreipia dėmesį, kad optimizavimo plane numatytas reikalavimas vienuoliktos klasės sraute turėti 21 mokinį, o vėliau – net 31, nėra aiškiai pagrįstas (nebet finansiniais skaičiavimais). „Tai nukreipta ne tik į kaimiškų vietovių ir miestelių gimnazijų naikinimą, bet ir į regionų silpninimą. Be to, tai gali turėti neigiamą poveikį mokinių mokymuisi. Primename, kad mokymasis privalomas iki 16 metų“, – sako Seimo narė. Dėl švietimo tinklo optimizavimo 2022 m. gegužę kreiptasi į Konstitucinį Teismą. Skundas priimtas nagrinėti.

Pratęsta nepaprastoji padėtis. Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė išreiškė viltį, kad tai jau yra paskutinis

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

toks Vyriausybės prašymas. Pasak premjerės, nepaprastą padėtį siūloma pratęsti tiek, kiek reikėtų laiko priimti specialius teisės aktų pakeitimus ir jiems įsigalioti, tuomet tie įstatymai reguliuotų šias nuostatas bendrąja tvarka. Nepaprastoji padėtis galios iki gegužės 2 d. visame Lietuvos pasienio ruože prie

valstybės sienos su Baltarusijos Respublika ir Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi; pasienio kontrolės punktuose, esančiuose ne Lietuvos Respublikos pasienio ruožo teritorijoje. Jos metu taikomos šios nepaprastosios priemonės:

1) valstybės rezervo naudojimas, siekiant užtikrinti tinkamas nuo karinės agresijos ir persekiojimo besitraukiančių užsieniečių

priėmimo sąlygas; siekiant pašalinti kilusią grėsmę pirmaeiliams Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams ir visuomenės rimčiai;

2) valstybės sienos apsaugos sustiprinimas, tam pasitelkiant Lietuvos kariuomenę;

3) užsieniečių, vykstančių pagal specialią tranzito schemą, tranzitas per Lietuvos Respublikos teritoriją vyksta laikantis Už-

sienio reikalų ministerijos nustatytų ir su Valstybės sienos apsaugos tarnyba suderintų sąlygų;

4) užsieniečių vizų režimo sugriežtinimas;

5) teritorijose, kuriose įvesta nepaprastoji padėtis, transporto priemonių ir asmenų bei jų bagažo tikrinimas įstatymų nustatyta tvarka. ■

Kunigas Robertas Grigas atsisakė apdovanojimo ir kvietimo dalyvauti iškilmingame renginyje

Kunigas Robertas Grigas

Savo sprendimo priežastis dvasininkas išdėstė socialinio tinklo paskyroje: „Gavau Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkės Viktorijos Čmilytės-Nielsen kvietimą dalyvauti Kovo 11-osios minėjime Seime. Buvau informuotas, kad patriotinės visuomeninės organizacijos ketina man įteikti Kovo 11-osios proga skiriamą apdovanojimą – už talką Lietuvos laisvės siekiams. Be ypatingo noro, tačiau sąžinės verčiamas, parašiau Seimo kanceliarijos Parlamentarizmo istorinės atminties skyriui tokį laišką: „Kaip jau esu minėjęs telefonu, turiu abe-

jonijų dėl man skirto apdovanojimo priėmimo Seime. Apmąstęs dabartinio Seimo eilės metų veiklą, kurią laikau daugeliu aspektų antikrikščioniška, antinacionaline ir antikul-tūrine, nusprendžiau renginyje nedalyvauti.“

Kunigas taip pat pridūrė: „Gerbiu patriotines visuomenines organizacijas, kurios palaikė mane vertą gauti tokį lietuviui brangios reikšmės apdovanojimą. Tačiau nenoriu būti niekaip siejamas su dabartinės kokybės Seimu. Jau senokai nebejaučiu, kad jis tinkamai atstovautų manųjų, tai yra tradicinių konservatyvių, lietuvių brangi-

nančių, pažiūrų žmonėms. <...> Tikiu, kad ateityje sulauksime naujo moralinio Tėvynės atgimimo ir daugumos Lietuvos piliečių dvasinės nuostatos išreiškiančios mūsų Tautos Atstovybės. Tada ramia širdimi galėsiu priimti įvertinimus ir apdovanojimus, jei tokie būtų skiriami.“

Redakcija primena, kad krepšinio treneris Algirdas Brazys gražino Vytautui Landsbergiui padėką dėl jį nuvykusios dabartinės šalies politikos. Jis pasakė: „Tokios valdžios, kaip ši, Lietuva tikrai nėra turėjusi. Blogiau jau tikrai nebus!“ ■

Pranešimas apie Lietuvių kalbos instituto Mokslo tarybos nutarimą dėl Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos konstitucinio įstatymo 2022 m. projekto Nr. XIVP-880(2)

2023 m. vasario 28 d. posėdyje Lietuvių kalbos instituto (LKI) Mokslo taryba apsvartė darbo grupės parengtą dokumentą „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos konstitucinio įstatymo 2022 m. projekto Nr. XIVP-880(2)“ ir pritarė jame išdėstytam įstatymo projekto įvertinimui. Darbo grupė, kurią sudarė LKI mokslininkės dr. Ona Aleknavičienė, dr. Rita Miliūnaitė (grupės vadovė), Nida Poderienė ir dr. Au-

relija Tamulionienė, atliko įstatymo projekto analizę: jį lygino su Lietuvos Respublikos teisės aktais, kuriais reglamentuojamas valstybinės kalbos vartojimas, taip pat su kaimynių šalių (Lenkijos, Latvijos, Estijos) valstybinės kalbos įstatymais bei Europos Sąjungos dokumentais.

Įstatymo projekto analizė atskleidė jo trūkumus, iš kurių svarbiausi šie:

1) nesuformuluotas įstatymo tikslas;

2) nenumatyta valstybinės kalbos apsauga: įstatymo projekte nėra nė vieno straipsnio, kuriame būtų apibrėžta, kas sudaro jos apsaugą ir kokiomis priemonėmis ji turi būti vykdoma;

3) sudaromos sąlygos lygiavertei dvikalbystei ar daugiakalbystei Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijose, įstaigose, įmonėse ir organizacijose;

4) neapimamos svarbios valstybinės kalbos vartojimo sritys, pavyzdžiui, nėra straipsnio, skirto asmenvardžių vartosenai Lietuvos gyventojų asmens dokumentuose, rašytinėje kalboje ir informacinėje erdvėje;

5) esminės sąvokos apibrėžtos netiksliai arba apibrėžčių iš viso nėra, ir tai sudaro pagrindą įvairioms įstatymo aprėpties ir jo taikymo interpretacijoms;

6) skirtingai nei galiojančiame Valstybinės kalbos įstatyme, nėra garantuojama teisė Lietuvoje įgyti visų švietimo pakopų išsilavinimą lietuvių kalba; nebėra reikalavimo mokyklose išmokyti lietuvių kalbos, taip pat reikalavimo mokėti lietuvių kalbą pagal profesiją ir pareigas;

7) stinga atsakingo požiūrio į bendrinės lietuvių kalbos kokybės (taisyklingumo ir

funktionalumo) užtikrinimą;

8) neužtikrinamas visavertis lietuvių kalbos vartojimas skaitmeninėje terpėje: viešosioms paslaugoms teikti, kalbos duomenims kaupti ir apdoroti, dirbtiniu intelektu grįstoms technologijoms kurti;

9) nuostatos dėl valstybinės kalbos politikos kūrimo ir jos vykdymo priežiūros institucijų yra prieštaringos ir neatitinka Konstitucijos 5 str. įtvirtinto valdžių padalijimo principo;

10) nenumatyta atsakomybė už įstatymo įgyvendinimą, jo priežiūrą, panaikintas visas dabar galiojančiame įstatyme esantis skyrius „Atsakomybė ir kontrolė“.

Atlikus analizę, padaryta tokia išvada: Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos konstitucinio įstatymo projektas Nr. XIVP-880(2) **neįtvirtina Konstitucijos 14 straipsniu įteisinto lietuvių kalbos, kaip valstybinės, statuso**, susiaurina jos funkcijas ir aprėptį, numatydamas lygiavertę dvikalbystę Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijose, įstaigose, įmonėse ir organizacijose bei viešajame gyvenime, **negarantuoja valstybinės kalbos apsaugos**, neužtikrina jos tvarumo, stiprinimo ir plėtros. Šį įstatymo projektą reikia ne taisyti, o rengti iš naujo. ■

GIMTOSIOS KALBOS SVETAINĖ

1. Nereikalingų svetimžodžių tvanas:

Prioritetas – pirmenybė; indikatoriai – rodikliai, progresas – pažanga; startavome – pradėjome; identitetas – tapatybė; transformuoti – pakeisti; dylas – susitarimas, sandėris.

2. Tuščiažodžiavimas:

„Europoje ir pasaulyje...“ Tai kur yra ta Europa? Už pasaulio ribų?

„Savo pranešime pristatė“, „savo kalboje pažymėjo“. Tai kieno kito pranešime dar galėjo kažką pateikti?

3. „Nusususi“ kalba:

Iššūkiai, iššūkiai, iššūkiai,... Kur dingo išbandymai, sunkumai ir pan.?

„Laikas patobulinti mūsų komunikaciją.“ „Mes turime išmokyti geriau komunikuoti.“ Kuo nusikalto žodžiai „bendravimas“ ir „bendrauti“?

4. Iš kur tai atsirado?

„Naujai atvykusieji“, „Naujai įsteigtas skyrius“...

Ar anksčiau jie buvo **seniau atvykusieji**? Ar tas skyrius jau buvo įsteigtas anksčiau, o dabar vėl steigiamas iš naujo?

Taisome: neseniai atvykusieji, naujas skyrius.

5. Pažodinis vertimas iš anglų kalbos:

„Dirbu iš namų.“ Ar tikrai? O gal dirbate ne „iš namų“, o namuose? Juk nesakome: „Dirbu iš darbovietės.“

6. „Naujažodžiai“:

„Šlapynė“. O kodėl ne „pelkė“?

7. **Pinigai.** Kaip užrašyti Europos Sąjungos pinigų sutrumpintai?

Ministerijos pranešimas: „Numatyta skirti 16 mln. EUR.“ Gal eurų rašymo netrumpinkime ir rašykime: *numatyta skirti 16 mln. eurų?*

8. Naujadarai:

„Chamentaras“, „chamentatoriai“.

Chamentaras – tekstas, kurį parašė chamentaras. „Chamentarus“ dažniausiai rašo asmenys, net nesugebėję atidžiai perskaityti aptariamo teksto arba išreiškiantys savo nuomonę nekultūringai. Jie rašo su grubiausiomis rašybos klaidomis, plūstasi, įžeidinėja diskusijos dalyvius.

Chamentatoriai – chamentarų rašinė-

tojai. Jie dažniausiai bando svarstyti temas, kurių visiškai neišmano.

9. Moterų „pavardės“:

Varnė, Stirbė, Gaidė, Tubutė, Kavaliauskė...

Kam reikalingas tyčiojimasis iš seniausios pasaulyje gyvos indoeuropiečių kalbos? Kuo bloga išteikėjusios moters pavardė su

galūne -ienė?

10. **Ar normalu, kai tūlas dainininkas bliuana: „Aš negaliu sugrįžti atgal...“?**

Pasiūlykite jam „grįžti pirmyn“. Argi mes nebesuvokiame, kad lietuviai vienu žodžiu pasako tai, ką anglai išreiškia dviem žodžiais: grįžti – *come back*. Parengė J. J. ■

Struktūriniai pokyčiai Mykolo Romerio universitete

Kęstutis Stoškus

Mykolo Romerio universiteto (MRU) vicerektoriaus doc. dr. Sauliaus Spurgos ir vicerektoriės akademiniams reikalams prof. dr. Reginos Valutytės iniciatyva steigiamas Personalo valdymo centro Darnios plėtros skyrius bei Socialinių inovacijų laboratorijų tinklo Socialinės įtraukties ir lyderystės tyrimų laboratorija. Šiems siūlymams pritarė universiteto taryba.

Darnios plėtros skyrius koordinuos veiklos strategijos bei lygių galimybių politikos įgyvendinimą, rengs ir įgyvendins darnios plėtros projektus. Darnios plėtros skyriui

keliami šie uždaviniai: koordinuoti universiteto dalyvavimą reitingavimo sistemose, ieškoti palankiausių universiteto plėtros projektų finansavimo galimybių, dalyvauti tarptautinėse ir nacionalinėse darnios plėtros iniciatyvose, kompetencijų centruose.

Socialinių inovacijų laboratorijų tinkle steigiama Socialinės įtraukties ir lyderystės tyrimų laboratorija. Laboratorijos vizija, remiantis moksliniais tyrimais, reikšmingai pagerinti socialiai jautrių grupių narių galimybes studijuoti aukštosiose mokyklose, įgyti, stiprinti ir tobulinti asmenines bei profesines kompetencijas, įgalinančias pasirinkti profesinę bei saviraiškos sritį pagal pašaukimą, visavertiškai įsiliesti į darbo

MRU vicerektorius doc. dr. Saulius Spurga

rinką, savarankiškai kurti ir plėtoti verslą. Laboratorijai keliami uždaviniai – vykdyti tarpdisciplininius mokslinius tyrimus, plėtoti bendradarbiavimą su šioje srityje dirbančiais Lietuvos ir užsienio partneriais, rengti socialiai jautrių gupių studentų ir kitų

MRU vicerektorė akademiniams reikalams prof. dr. Regina Valutytė

narių poreikiams pritaikytas metodines, mokomąsias ir kitas studijų bei šviečiamojo pobūdžio priemones lyderystės, verslumo, asmeninio, profesinio augimo ir kitomis temomis. *Pranešimo autorius yra MRU Komunikacijos ir rinkodaros centro Išorinės komunikacijos vadybininkas*

Naujasis VDU Gamtos ir technologijos mokslų tyrimų institutas

„Per 40 metų pasikeitė požiūris į mokslininkų tyrimus – šiandien pavieniam mokslininkui neįmanoma vykdyti šiuolaikinių tyrimų, būtina bendradarbiauti. Todėl universitete įsteigėme naują Gamtos ir technologijos mokslų tyrimų institutą, kuriame bus vykdomi įvairių sričių tyrimai, sudaromos sąlygos jauniems mokslininkams geriau save realizuoti, plėtoti nacionalinius ir tarptautinius projektus, būti labiau matomiems pasaulinėje mokslo erdvėje“, – sako naujojo instituto direktorius prof. habil. dr. Algimantas Paulauskas. Pasak profesoriaus, institutas vykdys mokslinius tyrimus tokiose srityse, kaip tvarioji energetika, klimato kaita ir žmogaus poveikis biologinei įvairovei bei žmogaus sveikatai, duomenų analitika, ląstelių ir audinių biotechnologija, genų inžinerija ir kitos. Institutas suteiks mokslinę bazę

Instituto Mokslo tarybos pirmininkas prof. dr. Tomas Krilavičius

ir mokslinių tyrimų infrastruktūrą studentų studijoms, čia bus rengiami mokslininkai.

Instituto misija – inicijuoti ir vykdyti nacionalinius bei tarptautinius fundamentinius ir taikomuosius gamtos ir technologijos mokslų, tarpdisciplininius tyrimus, kurie atitinka mokslo, Lietuvos visuomenės bei

Instituto Mokslo tarybos nariai. VDU archyvo nuotraukos

valstybės poreikius, stiprina gamtos ir technologijos mokslų vaidmenį visuomenėje, padeda kurti atvirą akademinę kultūrą.

Institute vykdomi mokslo tyrimai remsis tarpdiscipliniškumu – skirtingų sričių tyrėjai suvienys jėgas įvairiuose projektuose. Pavyzdžiui, derinant technologijas, mikroorganizmų, biotechnologijų, nanotechnologijų ir kitus mokslus, numatoma tirti augalų biologijos, žemės ūkio ir kitas temas. Numatoma tyrinėti, kokį poveikį aplinkos veiksniai turi gyviesiems organizmams, ekosistemoms ir žmonių sveikatai darnaus vystymosi kontekste, siekiant sumažinti neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, efektyviai ir tvariai naudoti gamtos išteklius, švelninti klimato kaitos padarinius. Mokslininkai vertins, kokias pasekmes biologinei įvairovei turi klimato kaita ir žmogaus veikla. Pasak instituto Mokslo tarybos pirmininko prof. dr. Tomo Krilavičiaus, nors Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) mokslininkai ir iki šiol bendradarbiavo aktyviai, dėl įvairių universiteto pokyčių per pastaruosius keletą metų išaugo poreikis dar labiau sutelkti mokslininkų grupes, siekiant stiprinti tarpdisciplininius tyrimus. Tikimasi, kad būtent skatinant tarpdiscipliniškumą naujasis institutas padės pasiekti proveržį, nagrinėjant aktualiausias klausimus.

Tarp perspektyviausių sričių, kurias planuojama tyrinėti, yra dirbtinis intelektas. „Jau šiuo metu atliekami darbai, taikant dirb-

tinį intelektą medicinoje, genetikoje, miškininkystėje ir kitose srityse. Tarpdisciplininiai tyrimai leidžia pažvelgti į problemas plačiau ir sukurti sprendimus, kurie yra plačiau pritaikomi ir inovatyvesni“, – tikina prof. dr. T. Krilavičius. Instituto mokslininkai vykdys įvairių sistemų ir procesų patikimumo ir rizikos analizę, taikys statistikos žinias ir metodus. Tarp numatomų darbų: kompleksiniai kenksmingų medžiagų, patogeninių organizmų ir nepalankių veiksnių sklaidos aplinkoje tyrimai, ekosistemų išsaugojimo, formavimo ir tvaraus naudojimo tyrimai.

Naujasis institutas buvo kuriamas prie jau VDU egzistuojančių padalinių: VDU Gamtos fakulteto Aplinkos tyrimų centro, įkurto 2000 m., kurio mokslininkai vysto mokslinius tyrimus gamtos mokslų skirtinguose klasteriuose; Energetinio saugumo tyrimų centro, kurį VDU kartu su Lietuvos energetikos institutu įkūrė 2009 m.; VDU Botanikos sodo, Gamtos mokslų fakulteto ir Informatikos fakulteto mokslininkų grupių pagrindu. Gamtos ir technologijos mokslų tyrimų instituto Mokslo tarybos nariai: Neringa Barauskaitė, dr. (HP) Remigijus Dabaras, prof. dr. Audrius Dėdelė, dr. Karolina Gugytė, prof. dr. Ričardas Krikštolaitis, prof. dr. Tomas Krilavičius, Arūnas Pakamanis (UAB „Ekus“), prof. habil. dr. Algimantas Paulauskas, prof. dr. Jana Radzijeuskaja, prof. dr. Saulius Šatkauskas, Linas Vaitulevičius (UAB „Rubedo sistemos“).

„Penktoji kolona“ bando naikinti piliečių lojalumą savo valstybei

■ Atkelta iš 2 p.

valstybės interesais nebaudžiamai veikti prieš Lietuvos subjektų interesus bei šalies konstitucinę santvarką.

Teisėjo veikimo prieš valstybę ir jos piliečius, kai jis ignoruoja teisinį reguliavimą, nereikia kaip nors išvedinėti iš bendrų konstitucinių principų. Toks teisėjo elgesys kaip antikonstitucinis tiesiogiai įtvirtintas Konstitucijos normoje. Štai Konstitucijos 7 str. 1 dalis įskambiai nurodo: „Negalioja joks įstatymas ar kitas aktas, priešingas Konstitucijai.“ Tačiau, nors Konstitucijos norma teismo aktą, kuris priešingas Konstitucijai, laiko negaliojančiu, tačiau, pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegija, siekdama sumažinti kasacinės instancijos teisėjų darbo krūvį, sistemingai atsisako peržiūrėti apeliacinės instancijos teismo aktus, nors jie priimti su šiurkščiausiais Konstitucijos pažeidimais. Taip įteisinami neteisėti teismų aktai (iš neteisės atsiranda teisė), nukreipti prieš teisėtus piliečių interesus.

Kai šalyje niekas nesidomi tokiais teisėjų elgesio motyvais, 5-ajai kolonai – puikiausios sąlygos griauti piliečių lojalumą savo valstybei. Ar to siekė mūsų Tauta, atkurdamą valstybės nepriklausomybę? Norėtusi atkreipti dėmesį, kad kiekvienas savisaugos aplaidumas anksčiau ar vėliau pasiekia kritinę ribą. Siekiant apsaugoti nuo tokios ribos peržengimo, yra įtvirtinta ir atitinkama konstitucinė apsauga. Galiojančios Lietuvos Respublikos Konstitucijos 3 str. 2 dalimi kiekvienam piliečiui suteikta teisė priešintis bet kam, kas kėsina į Lietuvos konstitucinę santvarką.

Tuo pagrindu viešai pareiškiu, kad minėta konstitucinė nuostata leidžia man laisvai pasirinkti formas ginti savo valstybės konstitucinę santvarką, kadangi, pavyzdžiui, Lietuvos Konstitucinis Teismas, kuriam yra ne kartą bandyta pateikti individualius konstitucinius skundas dėl antikonstitucinės teismų veiklos užkardymo, nerodo pastangų atlikti savo konstitucinę priedermę. *Šaltinis: Pozicija.org*

Atidarytas VILNIUS TECH jungtinių mokslų laboratorijų centras

Neda Černiauskaitė

Kovo 8 d. Vilniaus Gedimino technikos universitete (VILNIUS TECH) įvyko iškilminga jungtinių mokslų laboratorijų atidarymo ceremonija, kurios metu duris atvėrė naujas Elektronikos, Mechanikos ir Transporto inžinerijos fakultetų laboratorijų centras. Renginyje dalyvavo švietimo, mokslo ir sporto ministrė Jurgita Šiugždinienė, susisiekimo ministras Marius Skuodis, aplinkos ministras Simonas Gentvilas, Lietuvos Respublikos Seimo narys Algirdas Butkevičius,

žymūs visuomenės veikėjai, verslo atstovai, universiteto bendruomenės nariai ir kiti garbūs svečiai. Atidarymo metu jie turėjo išskirtinę galimybę pasivaikščioti po modernias laboratorijų centro erdves, susipažinti su jose vykdomais projektais, pabendrauti su universiteto novatoriais.

Universiteto rektorius prof. Romualdas Kliukas atidarymo metu teigė, kad ši diena universitetui yra istorinė, nes po daugiau nei dvidešimties metų galima džiaugtis naujais Elektronikos, Mechanikos ir Transporto inžinerijos fakultetų rūmais – jungtinių mokslų laboratorijų korpusu: „Šis modernus korpusas – tai naujas požiūris į mokslo, žinių ir darbo aplinką, kūrybišką ateities universitetą. Naujame inovacijų kūrimo centre žinių semsis esamos ir būsimos kūrėjų kartos. Jos kurs inovatyvius sprendimus, reikalingus ne tik Lietuvai, bet ir visam pasauliui. Neabejoju, kad universiteto studentai ir kiti bendruomenės na-

VILNIUS TECH jungtinių mokslų laboratorijų centro atidaryme: švietimo, mokslo ir sporto ministrė Jurgita Šiugždinienė, universiteto rektorius prof. Romualdas Kliukas

riai sėkmingai dalyvaus mokslo misijų konkurse ir savo idėjomis prisidės prie STEAM veiklos įgyvendinimo Lietuvoje.“ Rektorius pažymėjo: „Inžinerija Lietuvoje vis dar nėra ta profesija,

kurios nori siekti šiandienė karta, todėl drauge turime daryti viską, kad skatintume inžinerijos, kaip ateities profesijos, patrauklumą. Džiaugiuosi, kad VILNIUS TECH yra būtent tas universitetas, kuris prisideda prie inžinerijos kūrimo bei plėtros visos Lietuvos mastu.“

Švietimo, mokslo ir sporto ministrė J. Šiugždinienė teigė, kad atvykusi į jungtinių mokslų laboratorijų korpusą įsitikino, jog švietimo situacija Lietuvoje – labai gera: „Apsilankiusi universitete, pirmiausia pagalvojau, kaip čia jaustųsi moksleivis, ar norėtų čia kurti. Jau dabar, matydama naujas erdves, net neabejoju, kad mokiniai – būsimieji studentai, čia jausis gerai.“ Svarbiausias dalykas, anot ministrės, kad laboratorijos būtų pilnos, kad jose dirbtų mokslininkai ir verslo atstovai, jauni žmonės, kuriems būtų suteiktos tinkamos sąlygos kurti. Jeigu jauni žmonės kurs inovacijas, jos suteiks didžiulę pridėtinę vertę visai Lietuvai ir pasauliui. ■

Apdovanojimas už geriausią 2022 metų disertaciją

Vilniaus universiteto Fizinių ir technologijos mokslų centro mokslo darbuotojas dr. Simonas Ramanavičius sulaukė tarptautinio pripažinimo. Mokslo žurnalas „Polymers“, kurį kas pusmetį leidžia Daugiadisciplinis skaitmeninės leidybos institutas (angl. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*), įvertino mokslininko darbus apie kuriamas naujas nanomedžiagas. Jis pelnė žurnalo apdovanojimą už „Geriausią 2022 m. daktaro disertaciją“.

Medžiagos, atliekant disertacijoje aprašytus tyrimus, buvo suskirstytos į dvi grupes. Viena

jų – titano suboksida, kita grupė – maksenai (angl. *MXenes*), 2011 m. atrastos dvimatės nanostruktūros, kurios šiuo metu sulaukia didelio tyrėjų dėmesio. „Disertacinio darbo metu ieškojau būdų, kaip efektyviau formuoti tirtas nanomedžiagas ir kaip sintezės metu kontroliuoti medžiagų savybes, siekiant jas panaudoti praktiškai. Didžiausią dėmesį skyrčiau šių nanomedžiagų taikymui jutikliuose, pavyzdžiui, atpažįstant įvairias dujas ar vaistų fragmentus“, – sako dr. S. Ramanavičius.

2022 m. sėkmingai apgynęs disertaciją, jis nusprendė išmėginti jėgas žurnalo „Poly-

Dr. Simonas Ramanavičius

mers“ atvirame konkurse, kuriame dalyvavo tais metais disertacijas apgynę specialistai iš viso pasaulio, ir tapo konkurso laimėtoju. „Šis tarptautinis apdovanojimas yra didelis įvertinimas. Man tai paskatinimas toliau užsiimti moksline veikla. Ypač džiugu, kad apdovanojimą paskyrė aukščiausio lygio žurnalas. Tokie leidiniai, vertinami pagal vadinamąsias kvartiles (Q). „Polymers“ yra Q1 kategorijoje, taigi, tarp 25 proc. geriausių pasaulyje polimerų mokslo žurnalų. Bet per daug šio pasiekimo nesureikšminu ir stengiuosi tęsti savo tyrimus, kaip tik galiu“, – sakė jaunas mokslininkas. ■

LIETUVA – LATVIJA

Latvių kalbininkui Janiui Endzelynui – 150

Doc. dr. Ragina Kvašytė

Prieš 150 metų gimusio latvisto, baltisto ir indoeuropeisto Janio Endzelyno (*Jānis Endzelīns; 1873–1961*) jubiliejus įtrauktas į šių metų UNESCO minėtinų dienų kalendorių. Tai reikšmingas įvykis tiek Latvijos filologų, tiek ir visai Latvijos akademinėi bendruomenei. Tačiau tai ne mažiau reikšminga ir Lietuvai, nes žymusis latvių mokslininkas ir pedagogas savo darbais svariai prisidėjo prie lietuvių kalbos tyrimų ir populiarinimo. Latvijoje prasmingai paminėtas J. Endzelyno jubiliejus tapo švente ne tik mokslininkams, bet ir plačiajai visuomenei: mokslinė konferencija, rinktinių raštų rodyklės ir pašto ženklų pristatymas, tarmybių rinkimo tarnos apibendrinimas, parodos atidarymas ir kt.

Konferencija

Vasario 22–23 d. įvyko tradicinė, kasmet rengiama konferencija, skirta akademiko gimtadieniui. Šis mokslo renginys vyksta nuo 1963 m., pradžioje kaip Kalbos ir literatūros instituto mokslo tarybos posėdžiai. Šių metų programoje dalyvavo 43 pranešėjai iš Latvijos, Lietuvos, Estijos, Ukrainos ir Vokietijos. Lietuvai atstovavo Vilniaus universiteto, Lietuvių kalbos instituto ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto kalbininkės.

Iškilminga buvo konferencijos pirmoji diena, vykusį Latvijos universiteto Didžiojo-

Latvių kalbininkas Janis Endzelynas

je auloje, kur ne kartą, J. Endzelynui gyvam esant, būdavo rengiami iškilmingi jo jubiliejų minėjimai. Plenarinio posėdžio įžangoje Latvijos universiteto (LU) Latvių kalbos instituto direktorė Sanda Rapa perskaitė Latvijos prezidento Egilo Levito (*Egīlās Levītas*) sveikinimą. Konferencijos dalyvius pasveikino LU rektorius Indrikis Muižniekas (*Indriķis Muižnieks*). Septyni pranešimai atspindėjo visas sritis, kuriomis domėjosi J. Endzelynas: gramatiką, dialektologiją, senuosius raštus, onomastiką, terminologiją, kalbos kultūrą. Iš Ukrainos atvykusio Charkivo universiteto Medijų studijos direktoriaus Mihailo Procenkos pranešimas buvo skirtas J. Endzelyno gyvenimo Charkive laikotarpiui (1909–1920).

Dr. Regina Kvašytė, UNESCO Latvijos nacionalinės komisijos generalinė sekretorė Baiba Molnīka, tarmybių tarnos renginio vedėjas Gundars, Laimutė Baluodė (LU Latvių kalbos institutas) ir Julgi Staltė (lyviškosios tarmės dainų atlikėja). *Janio Brencio nuotr.*

J. Endzelynas yra pripažinęs, kad tai buvo jo kūrybinės mokslinės veiklos klestėjimo metas. Be abejonės, šiandienos aplinkybėmis, kai Ukrainoje vyksta karas, neapsieita ir be platesnio konteksto – pranešėjas apžvelgė universiteto istoriją iki karo ir dabartinę padėtį. Nuliūdino ir sukrėtė tai, ką išgirdome ir pamatėme skaidrėse: kiek suniokota universiteto pastatų, kokiomis sąlygomis dabar dirba mokslininkai, dėstytojai ir studentai.

Šiame universitete yra išlikusi J. Endzelynui skirta atminimo lenta (jos dublikatas saugomas LU Akademinėje bibliotekoje).

Vasario 23 d. konferencijos dalyviai tęsė darbą dviejose sekcijose. Kiekvienas posėdis buvo skirtas vis kitai tematikai: onomastikos (vardai, pavardės, namų vardai), gramatikos, tarmybių, vadovėlių, terminologijos, skyrybos ir kitiems klausimams bei J. Endzelyno

Ilgio matas – metras paskelbtas Vilniuje

Tito Livio Burattini (1617–1681) – italų kilmės fizikas, matematikas, geografas, egiptologas, architektas, išradėjas, diplomatas ir finansininkas, naująjį siūlomą ilgio matą aprašė 1675 m. Vilniuje išleistoje knygoje „Misura universale“. Joje pirmą kartą paminėtas terminas „metras“, kaip ilgio matas. Autorius universalųjį ilgio matą siūlė vadinti *metro cattolico*. Tai reiškė, kad jis turėtų būti naudojamas visuose katalikiškuose kraštuose.

Vilniaus senamiesčio „Rotary“ klubas pasiūlė įamžinti šią istoriją ir Vilniui artėjančio 700 metų jubiliejaus proga 2022 m. padovanojo skulptoriaus Martyno Gaubo sukurtą skulptūrinę kompoziciją, kuri įmontuota į Valdovų rūmų sieną.

T. L. Burattini Vilniuje apsigyveno 1665 m. Jam buvo pavesta vadovauti ne tik Vilniaus, bet ir Lietuvos Brastos, Krokuvos bei Ujazdovo monetų kalykloms. Mokslininkas buvo garsus tų laikų išradėjas. Jis sukonstravo

skraidančio aparato modelį, kurį pavadino „Skraidančiu drakonu“, domėjosi astronomija ir optika, buvo įsirengęs lęšių šlifavimo dirbtuves, kūrė teleskopus. T. L. Burattini Varšuvoje statė arba remontavo karališkąsias Kazimiero ir Ujazdovo rezidencijas, įrengė tiltą per Vyslą. Jis sukūrė ir skaičiavimo mašiną, kurią padovanojo Toskanos didžiajam kunigaikščiui Leopoldui Medičiui.

„Lietuvos sostinėje buvę Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmai XVII a. buvo

kelių ryškių europinės kultūros fenomenų vieta. Pirmosios operos čia buvo parodytos anksčiau, nei Londone ar Paryžiuje. Čia dirbo Šv. Petro baziliką Vatikane statę meistras – pasakoją Valdovų rūmų muziejaus direktorius dr. Vydas Dolinskas. Ilgio mato metro autoriui T. L. Burattini skirtas bareljefo atidengimo iškilmės įvykis 2022 m. birželio 7 d. Šaltinis: Lietuvos mokslo filosofijos ir istorijos draugijos archyvas

„Skraidančio drakono“ išradėjas

Doc. dr. Judita Puišio

Pabaiga. Pradžia – Nr. 5

T. L. Burattini 1655–1657 m. dalyvavo keliose diplomatinėse misijose Vienoje (Austrija) ir Florencijoje (Italijoje), o 1657 m. kartu su broliu – Lenkijos ir Švedijos kare. Karo su Rusija ir Švedija metu jis paskolino Abiejų Tautų Respublikos išdui 60 tūkst. auksinų. Ši suma atitinka 50 metų architekto algos sumą. 1658 m. T. L. Burattini buvo išnuomota karališkoji monetų kalykla Krokovoje, kurioje buvo leista kaldinti monetas Lenkijai ir Lietuvai. Žaliavą savo kalykloms jis gabenosi iš Silezijos, tuomet priklausiusios Austrijai, Hamburgo ir Liubeko.

1659 m. Seimui nusprendus atidaryti naują kalyklą Lietuvos Brastoje (*redakcijos pastaba: Brest-Litovske*), T. L. Burattini su-

teikta teisė kaldinti varinius pinigus – soldus (šilingus). Jų vertė buvo tik 15 proc., lyginant su oficialiai deklaruota, ir nukaldinta apie 180 mln. Oficialiai deklaruotas kursas – 1 grašis atitiko 3 šilingus. 1 auksinas (oficialus pinigų skaičiavimo matas) atitiko 30 grašių arba 90 šilingų. Šie šilingai buvo praminti „buratinkomis“ (pagal kalyklos vadovo pavardę).

1660 m. T. L. Burattini buvo paskirtas Karaliaus dvaro finansų sekretoriumi. 1665 m. atidarytos dvi naujos pinigų kalyklos – Kaune ir Breste. 1659–1666 m. jis kaldino varines monetas Ujazdove prie Varšuvos, Vilniaus ir Bresto kalyklose. Buvo nukaldinta šilingų už 9 952 022 auksinų, tačiau realiai tai buvo 895 682 tūkst. šilingų. Dalį pelno pasiimdavo pinigų kaldintojai. T. L. Burattini vadovaujamoje kalyklose nukaltų monetų averse po valdovo biustu yra jo inicialai – T. L. B. Kauno ir Marienburgo kalyklų produkcija pažymėta Georgo Frydricho Horno inicialais – G. F. H.

1666 m. gruodžio 22 d. karalius Jonas Kazimieras Vaza įsakė visoje Respublikoje visoms kalykloms sustabdyti monetų kaldinimą. Taip bajorijai siekė susidoroti su monetų kaldintojais. T. L. Burattini stojo prieš teisumą. Teismas ne tik išteisino T. L. Burattini, bet ir pripažino valstybės skolą kaldintojui, siekusių 1,5 mln. auksinų. Kadangi Respublikos išdas neturėjo lėšų skolai sumokėti, teismo sprendimu T. L. Burattini buvo suteikta teisė papildomai nukaldinti savo reikmėms 1,5 mln. auksinų vertės varinių šilingų. Šios skolos grąžinimas tęsėsi

T. L. Burattini kalyklos monetų lobis, neseniai rastas Lenkijoje (plačiau – kitame numeryje)

daugelį dešimtmečių.

T. L. Burattini įsteigė astronominę observatoriją Ujazdove prie Varšuvos, o 1665 m. atrado Veneros dėmes. Laikoma, kad T. L. Burattini sukūrė mikroskopą, išrado malūną, kuris pats laisto sodus. Jis bandė sukurti mašiną, kuri būtų naudojama ir gydant žmones. T. L. Burattini parašytas traktatas „Apie optiką“ buvo pripažintas to meto astronomų. Atvykęs į Krokuvą, jis naudojosi Stanislovo Pudlovskio (1597–1645) sukaupia Galilėjo Galilėjaus spaudinių ir nespausdintinių veikalų kolekcija. Paragintas G. Galilėjaus mokinio, Jogailos universiteto matematiko Stanislovo Pudlovskio, T. L. Burattini pradėjo rengti visuotinę matų sistemą, panašią į šiandienę tarptautinę vienetų sistemą (SI). Apie tai jis parašė knygoje „Misura universale“ (angl. *Universal Measure*), kuri buvo išleista 1675 m. Vilniuje, pranciškonų leidykloje italų kalba. Iki šių dienų išliko tik trys šios knygos egzemplioriai. Šioje matų

sistemoje buvo ir ilgio matavimo vienetas – metras (lot. *Metro Cattolico*, angl. *Catholic Metre*). „Cattolico“ reiškia „universalus“ ilgio vienetas. Jis atitiko svyraklės ilgį, kurio periodas – viena sekundė. Jeigu lygintume su šiuolaikiniu ilgio etalonu, jis būtų lygus 1,01646 metro. Teigiama, kad T. L. Burattini pirmasis pasiūlė šį ilgio vieneto pavadinimą.

1675 m. leidinyje „La bilancia sincera“ T. L. Burattini nagrinėjo tauriųjų metalų svorius, patikslindamas G. Galilėjaus tyrimų išvadas. Šiame veikalė jis aiškino, kaip patobulinti Archimedo svarstyklės. Kartu su dviem mokslininkais (vienas jų jau minėtas Stanislovas Pudlovskis, kitas – italų kilmės patricijus Gircolamo), kuriuos sutiko Krokovoje, T. L. Burattini įsteigė optikos dirbtuves, kuriose tyrė Veneros paviršiaus nelygumus, lygindamas su esančiais Mėnulyje. Jis pagamino lęšius mikroskopams ir teleskopams ir kelis jų davė kardinolui Leopoldui de Medičiui. T. L. Burattini pagaminti lęšiai buvo nepaprastai vertinami, o Gdanskio astronomas Janas Hevelijus (1611–1687) savo teleskopams linzes užsakinėjo tik T. L. Burattini dirbtuvėse. Jam taip pat priskiriama skaičiavimo mašina, kurią padovanojo Didžiajam kunigaikščiui Ferdinando II, tačiau žinoma, kad ją sukūrė Samuel Morland.

Po T. L. Burattini mirties jo mokslinis palikimas buvo išsklaidytas. Dalį rankraščių ir instrumentų įsigijo Janas Hevelijus, o didžioji observatorijos įrengimų dalis atiteko karaliui Jonui III Sobieskiui.

EUROPOS MATININKO DIENA

Valdas Urbanavičius

Lietuvos matininkų asociacija (LMA), vienijanti Lietuvos matininkus, geodezininkus, žemėtvarkininkus, kartografus, geoinformatikus, lygiai prieš dešimt metų kreipėsi į Lietuvos Respublikos Seimą su prašymu įteisinti Lietuvos matininkų profesinę dieną, kurios data sutaptų su Europos matininko diena. O kovo 21 d. visas pasaulis oficialiai mini Pasaulinę geodezininko ir matininko dieną.

Lietuvos matininkai ir visų su žemės matavimais susijusių profesijų atstovai visais istoriniais laikotarpiais, pradėdami Lietuvos karalystės ir baigiant naujausiais atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės laikais, atliko didžiulius darbus, turėjusius lemiamos įtakos valstybės kūrimui ir išsaugojimui, modernėjimui ir ekonominei pažangai. Matininkų profesijos oficialiu gimtadieniu pagrįstai galima laikyti 1566 metus, kai buvo priimtas Antrasis Lietuvos Statutas ir matininkas atsirado Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) teisyne. Trečiojo Lietuvos Statuto (1588 m.) IX skyriuje surašyta matininko (pakamarės) priesaika. Nedaugelis valstybių gali didžiulius tokia ilgą ir garbingą matininkų profesijos istoriją.

Įvykdžius XVI a. valakų reformą, LDK sustiprėjo ekonomiškai ir viena pirmųjų valstybių įgyvendino žemės apskaitą, kuri yra šiuolaikinio Nekilnojamojo turto kadastro pirmtakė. Vėlesniais Abiejų Tautų

Struvės laiko ženklas, Paliepiukai, Vilniaus r., Nemėžio sen.

Respublikos (ATR) ir carinės Rusijos valdymo laikais buvo tęsiami žemės apskaitos ir pertvarkymo darbai, pavyzdžiui, Stolypino žemės reforma, vykdyta Lietuvoje 1907–1914 m.

1613 metai yra reikšminga data ne tik Lietuvos, bet ir pasaulio kartografijos ir geografijos istorijoje. Tais metais Lietuvos didiko, geografijos mylėtojo Radvilos Našlaitėlio pastangomis ir darbu buvo sudarytas ir išleistas vienas tiksliausių tuo metu LDK žemėlapių. XIX a. pirmoje pusėje įgyvendintas vienas didžiausių ir įspūdingiausių bandymų iširti ir nustatyti Žemės dydį ir formą – sudaryta Struvės lanko trianguliacijos grandinė. Darbus organizavo Tartu universiteto astronomas ir geodezininkas F. G. V. Struvė. Sudarant Struvės lanką, bendradarbiavo 10 šalių specialistai, tarp jų ir Vilniaus universiteto žymūs geodezininkai bei astronomai. XIX a. tai buvo tiksliausiai išmatuotas ir ilgiausias dienovidinio lankas. Visą

EUROPOS MATININKO DIENA

■ Atkelta iš 7 p.

šimtmetį jo matavimo rezultatais naudotasi kartografuojant ir tikslinant Žemės formos parametrus. 2005 m. Struvės lanko punktai, kurių Lietuvoje – 3 (Gireišiai, Meškonyš ir Paliepiukai), įrašyti į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą.

Ypač svarbiu Lietuvos valstybės atkūrimo laikotarpiu po Pirmojo pasaulinio karo įgyvendinta milžiniško masto žemės reforma (kaimų skirstymas į vienkiemius, dvarų reforma, žemės skyrimas savanoriams ir bežemiams), kuri tęsėsi iki pat Rusijos okupacijos 1940 m. Be žemės reformos, buvo atlikti svarbūs nepriklausomai ir suvereniai valstybei kartografavimo, sienų nustatymo ir geodezinio pagrindo sudarymo darbai. Didžiulius Lietuvos teritorijos kartografavimo darbus atliko kariniai topografai.

Profesinė veikla nenutrūko ir sovietiniu laikotarpiu. Išugdytas mokslininkų ir specialistų potencialas, kuris tapo atrama 1990 m., atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, įgyvendinant didžiulius žemės santykių pertvarkymo, nekilnojamojo turto kadastro, geodezijos, kartografijos ir geoinformatikos darbus. Po nepriklausomybės atkūrimo

visose geomatavimų srityse atlikti neregėto masto ir svarbos Lietuvos valstybei darbai. Geodezininkai, topografai, kartografai kūrė valstybingumo pamatus, nustatant ir įteisinant Lietuvos valstybės sienas, kuriant geodezinį kartografinį pagrindą ir prisijungiant prie Europos bendro geodezinio tinklo, sudarant visos teritorijos lietuviškus topografinius žemėlapius. Už šiuos darbus ne vienas specialistas ir mokslininkas įvertintas aukščiausio laipsnio valstybės apdovanojimu ir Lietuvos mokslo premija.

Geodezininkai, žemėtvarkininkai ir matininkai atliko neregėto masto žemės nuosavybės atkūrimo darbus. Nekilnojamojo turto kadastro specialistai, kartu su teisininkais, geoinformatikais, turto vertintojais sukūrė vieną iš moderniausių pasaulyje nekilnojamojo turto registro ir kadastro bei vertinimo sistemų, be kurių būtų neįmanoma efektyvi nuosavybės teisių ir investicijų apsauga, kreditų ir nekilnojamojo turto rinkų bei mokesčių sistemos funkcionavimas. Geomatavimų ir geoinformatikos specialistai sukūrė daugiafunkces geoinformacines sistemas ir didžiulės apimties geodvinius duomenis, be kurių šiais laikais neįmanomas efektyvus

valstybės valdymas ir administravimas, ekonomikos funkcionavimas, teritorijų plėtra, susisiekimo, transporto ir kitos infrastruktūros vystymas, aplinkos stebėseną, žemėtvarka, miškotvarka ir kraštovarka, žemės ūkio administravimas, ekstremalių situacijų ir stichinių nelaimių valdymas, neatidėliotinos pagalbos, nacionalinio saugumo ir krašto apsaugos organizavimas ir t. t.

Geomatavimai ir geoerdvinė informacija turėjo ir turi milžiniškos svarbos valstybės ekonomikai ir saugumui. Visi šie didžiuliai darbai nebūtų įgyvendinti be geomatavimų ir giminingų profesijų specialistų bei mokslininkų nuoširdaus darbo renkant, sistemint ir tvarkant geodvinius duomenis, be jų pasišventimo profesijai.

JAV kongresas 2008 m. balandžio 9 d. priėmė nutarimą dėl matininkų (angl. *Land Surveyors*) profesinių nuopelnų šaliai pripažinimo, „pagerbiant profesionalius matininkus ir pripažįstant jų nuopelnus visuomenei“, ir nacionalinės profesijos savaitės įteisinimo, „atsižvelgiant į tai, kad trečios kovo savaitės įteisinimas, kaip Nacionalinės matininkų savaitės, būtų tinkama duoklė visiems matininkams“.

Sekdama JAV pavyzdžiu, Europos geode-

zininkų ir matininkų taryba (angl. *The Council of European Geodetic Surveyors, CLGE*) paskelbė Europos matininko dieną, kuri kasmet skiriama vienai iš šviesių asmenybių, susijusių su profesija. Šiais metais ši diena skirta dviem prancūzų matematikams, astronomams, geodezininkams Žanui Batistui Delambriui (*Jean-Baptiste-Joseph Delambre*) ir Pjerui Mešeniui (*Pierre-Francois-Andre Mechain*).

Matininko profesija apima daug veiklų ir taikomųjų sričių. Tarptautinės matininkų organizacijos (angl. *International Federation of Surveyors, FIG*) apibrėžimas skelbiamas <https://fig.net/index.asp>, todėl nėra paprasta šią profesiją apibrėžti vienu bendru žodžiu. Anglų kalboje vartojamas bendras žodis „surveyor“ (kilęs iš žodžių „stebėti“, „tyrinėti“, „apklausti“), tačiau lietuvių kalboje žodis „matininkas“ naujausias laikais suprantamas daug siauriau (žemės ribų matavimai). Prancūzų kalboje žodis „geometer“ turi panašią prasmę.

Tikime, kad JAV kongreso priimta rezoliucija yra sėkmingas pavyzdys Lietuvai, kurioje geodezininkų ir matininkų veikla turi gerokai ilgesnę istoriją, kuria galima didžiuotis. *Autorius yra Lietuvos matininkų asociacijos narys.*

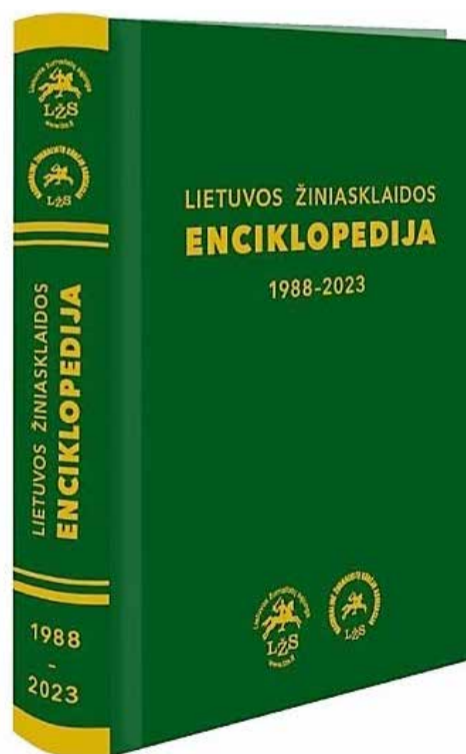
Rengiama Lietuvos žiniasklaidos enciklopedija

Lietuvos žiniasklaidos enciklopedija (1988–2023). Sudarytojai – Genovaitė Burneikienė, Vytas Urbonas, Vytautas Žeimantas, 2023, apimtis – apie 700 puslapių. Leidybos įmonė „Kriventa“.

Praėjus keliems dešimtmečiams po 1997 m. pasirodžiusios pirmosios lietuviškos Žurnalistikos enciklopedijos, šalies žiniasklaidos sistemoje įvyko esminių pasikeitimų. Nuolat steigėsi nauji laikraščiai ir žurnalai, nustojo eiti nemažai ilgai leistų ir vėliau paskubom įkurtų periodinių leidinių, atsirado daug internetinių (elektroninių) leidinių ir portalų, buvo įkurta nemažai naujų radijo stočių ir televizijos kanalų. Keitėsi ir žiniasklaidoje dirbančiųjų skaičius. Jų gretas nuolat papildydavo nauji žmonės, dažniausiai žurnalistikos studijas baigę jauni specialistai, o kai kurie žurnalistai, ilgai dirbę laikraščiu ir žurnalų redakcijose, perėjo į besikuriančias komunikacijos ir viešųjų ryšių tarnybas.

Gerokai pasikeitė žiniasklaidos priemonių struktūra ir turinys, žinių pateikimo ir raiškos būdai, atsirado įvairių žiniasklaidos rūšių ir tipų, o kartu – ir naujų sąvokų, naujų terminų, dažnai išverstų (gana gerai arba nelabai vykusiai) iš kitų kalbų. Nemažai žurnalistikos ir žiniasklaidos naujų sąvokų jau buvo pirmojoje lietuviškoje Žurnalistikos enciklopedijoje.

Tačiau, praėjus daugiau kaip dešimtmečiui nuo jos pasirodymo, kai kurių leidinyje pateiktų žurnalistikos terminų turinys gerokai pasikeitė arba įgijo naujų reikšmių, dalis jų jau spėjo pasenti. Todėl apie 2010 m. Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Žurnalistikos institutas kartu su Lietuvių kalbos institutu nutarė atnaujinti Žurnalistikos enciklopediją. Tiksliau – panaudojus joje pateiktus žurnalistikos ir žiniasklaidos terminus (įvairių rūšių žurnalistikos ir su ja susijusių sričių, leidybos bei poligrafijos

Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijos viršelio projektas

terminams ir sąvokoms šioje enciklopedijoje buvo skirta trečdalis visų jos straipsnių – apie 2000 pavadinimų), juos papildžius, išleisti išsamų aiškinamąjį žurnalistikos terminų žodyną. Buvo numatyta sudaryti žurnalistikos sąvokų ir terminų duomenų bazę, žodynui atrinkti ir sunorminti vartojamus žurnalistikos ir žiniasklaidos terminus, pateikti jų terminų apibrėžtis, nurodyti lietuviškų terminų angliškus atitikmenis. Tiesa, visi šie darbai gerokai užsitęsė, ir šiandien dar nematyti konkrečių rezultatų.

Lietuvos žiniasklaidos enciklopedija būtų tarsi Žurnalistikos enciklopedijos tęsinys.

Siekiant išvengti pasikartojimų ir pernelyg didelės leidinio apimties, buvo numatyta joje atsakyti straipsnių apie senuosius lietuvių periodinius leidinius ir jų žurnalistus, taip pat apie užsienio žiniasklaidą ir lietuvių periodiką,ėjusių iki Nepriklausomos Lietuvos atkūrimo (visa tai pakankamai išsamiai aprašyta Žurnalistikos enciklopedijoje). Taigi Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijoje turėtų atsispindėti naujoji Lietuvos žiniasklaidos ir jos darbuotojai nuo Atgimimo sąjūdžio pradžios, nuo 1988 m., kada ji pradėjo formuotis, iki šių dienų.

Lietuvos žiniasklaidos enciklopedija pradėta rengti 2011 m. Buvo sudaryta Redakcinė kolegija, paskirti sudarytojai-redaktoriai. 2012 m. pradžioje Redakcinės kolegijos posėdyje buvo aptartas jau sudarytas Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijos vardynas – visas būsimos enciklopedijos straipsnių sąrašas (beveik 4000 pavadinimų). Buvo pradėti rengti enciklopedijos straipsniai.

Vadovaujantis sudarytu vardynu, Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijoje aprašyti laikraščiai ir savaitraščiai, žurnalai, radijo stotys, televizijos, prodiuserių bendrovės, naujienų agentūros, elektroniniai (internetiniai) leidiniai, žurnalistai bei kiti žiniasklaidos darbuotojai, žurnalistų organizacijos ir institucijos, žurnalistų rengimo įstaigos, žurnalistų premijos, kiti apdovanojimai, konkursai, pateiktos pagrindinės žurnalistikos ir žiniasklaidos sąvokos.

Atskiri straipsniai enciklopedijoje skirti ne tik periodiniams leidiniams, pradėtiems leisti nuo 1988 m., bet ir įsteigtiems anksčiau ir toliau leidžiamiems, taip pat užsienio lietuvių periodiniams leidiniams. Nenumatyta įtraukti tik tų laikraščių, kurių išleista iki 10 numerių, ir žurnalų, kurių išėjo mažiau kaip 5 numeriai, taip pat mokslinių tęstinių leidinių, mokslo darbų, straipsnių rinkinių,

biuletenių bei įvairių informacinių leidinių.

Iki 2021 m. redaktoriai-sudarytojai parengė 1270 pavadinimų straipsnių apie laikraščius ir savaitraščius, 1920 straipsnių apie žurnalus, radijo stotis, televizijas, prodiuserių bendroves, naujienų agentūras, elektroninius leidinius, žurnalistų ir žiniasklaidos organizacijas, žurnalistų rengimo įstaigas, žurnalistų apdovanojimus, premijas, konkursus, pagrindines žurnalistikos ir žiniasklaidos sąvokas, 1820 žurnalistų ir žiniasklaidos darbuotojų personalijų.

Taigi, Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijos straipsniai parengti jau beveik prieš trejus metus, ir kasmet jie buvo tikslinami, taisomi, atnaujinami, papildomi, nes situacija žiniasklaidoje nuolat keičiasi. Tačiau enciklopedijos leidybai lėšų nei Lietuvos žurnalistų sąjunga, nei Nacionalinė žurnalistų kūrėjų asociacija neturi. Ne kartą buvo teikiamos paraiškos Lietuvos kultūros tarybai, tačiau gautas neigiamas atsakymas – enciklopedijos leidybai lėšų neskirs. Buvo ieškoma ir rėmėjų, bet ir vėl nepavyko surasti nei asmenų, nei organizacijų, kurios paremtų Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijos leidybą. Teko ieškoti leidyklos, kuri galėtų šią enciklopediją parengti spaudai ir išleisti. Visa tai sutiko padaryti leidybos įmonė „Kriventa“. Jos kalbos redaktorė Angelė Pletkuvienė jau perskaitė ir galutinai suredagavo beveik visus tekstus. Enciklopedijoje yra apie 5000 straipsnių, jos apimtis – apie 90 autorinių lankų, beveik 700 puslapių, numatoma išleisti 600 egzempliorių tiražu.

Norėdama surinkti leidybai reikalingų lėšų, leidybos įmonė „Kriventa“ 2022 m. lapkričio pabaigoje paskelbė Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijos prenumeratą, kuri priimama iki šių metų kovo 31 d. Prenumeratos kaina – 79 eurai su PVM, pardavimo kaina – 99 eurais.

LIETUVOS VALSČIAI

Dr. Raimundas Kaminskas

„Versmės“ leidykla (vadovas – Petras Jonušas), įsikūrusi Vilniuje, nuo 1994 m. leidžia regioninių monografijų seriją „Lietuvos valsčiai“. Tai daugiatomis vienodos struktūros Lietuvos istorijos leidinys apie Lietuvos miestus, miestelius ir kaimus, apie jų apylinkių kraštovaizdžio raidą bei istoriją nuo seniausių laikų iki mūsų dienų, kovas už nepriklausomybę, tradicinę kultūrą ir

„Versmės“ leidyklos vadovas Petras Jonušas ir XXVII knygos mėgėjų draugijos pirmininkė Dalia Poškienė

XXVII knygos mėgėjų draugijos nariai pažintinėje ekskursijoje po „Versmės“ leidyklą

liaudies išmintį, bažnyčias, įžymius žmones, tarmių ir vietos šnektų ypatumus, tautosaką, tautines mažumas ir pan.

Toks serijos pavadinimas pasirinktas neatsitiktinai: XIX a. viduryje susiformavę valsčiai iki jų panaikinimo 1950 m. buvo gana pastovūs administraciniai-teritoriniai vienetai, jungę tapačios etninės kultūros žmones. Valsčių ribos dažnai atitiko ir papirijų bei šnektų ribas.

KNYGOS APIE GIMTINĘ: „Bijotai: istorija, žmonės, darbai“

Dr. Jonas Dautaras

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, pradėjo stipriau reikštis ir Kraštotyros sąjūdis. Daugelis Lietuvos miestų, rajonų ir miestelių gyventojų susilaukė kraštotyros leidinių. Ne išimtis ir Bijotai. Nuo seno Bijotus garsino Dionizas Poška ir jo Baubliai. Apie D. Pošką, jo literatūrinę kūrybą ir Baublius įvairiais laikotarpiais išleista nemažai knygų. 1959 m. išleisti D. Poškos raštai, kuriuos surinko Vincas Laurinaitis, tekstą parengė Dominykas Urbas. 2011 m. Stasys Skrodenis parengė ir išleido monografiją apie Dionizą Pošką ir jo kūrybą, taip pat antologiją „Bitelė Baublyje“ bei daugelį įvairiais metais kitų informacinių leidinių apie D. Pošką ir Baublius, skirtų turistams, Baublių muziejaus lankytojams.

Tačiau pastaruosius kelis dešimtmečius Bijotų kraštas kviečia ne tik į Baublių muziejų. Dabar Bijotai patraukia dėmesį ir naujais kultūros paminklais, puošniu Norberto Paškevičiaus parku, sumaniais ūkininkais, iš šio krašto kilusiais kūrybingais žmonėmis – mokslininkais, literatais, žmonėmis, atsidavusiais mokslinei ir kultūrinei veiklai. Tai atsispindi ir mano parengtose dviejose knygose „Bijotai: istorija, žmonės, darbai“. Pirmasis tomas, skirtas Bijotų 500 metų sukakčiai ir atkurtos Lietuvos šimtmečiui, pasirodė 2018 m. Antrasis tomas, skirtas Dionizo Poškos Baublių 210 metų sukakčiai ir 2022 metų Mažosios Lietuvos kultūros sostinės vardo Bijotams suteikimo proga, – 2022-aisiais. Šios iniciatyvos iniciatoriai – Bijotų bendruomenės pirmininkė Laura Pundinienė ir seniūnas Ignas Gužauskis.

Konferencijos dalyviai: prof. habil. dr. Stasys Skrodenis, prof. dr. Libertas Klimka, prof. habil. dr. Juozapas Girdzijauskas, Kultūros ministerijos Regionų kultūros skyriaus vedėja Irena Seliukaitė. S. Jasaičio nuotr.

Bijotų 455 metų minėjimas ir Lurdo grotos šventinimas – viena iškilusių švenčių Bijotuose (2013 m.). S. Jasaičio nuotr.

Didžiausi nuopelnai tenka buvusiam Bijotų seniūnui Steponui Jasaičiui. Jo iniciatyva dar sovietmečiu buvo pastatytas paminklas Dionizui Poškai (skulptoriai – V. Krutinis), vėliau sutvarkytas Norberto Paškevičiaus parkas. 2013 m. pastatyta Lurdo grotos, o 2018 m. pastatytas ir pašventintas „Laisvės varpas“. Bijotus garsina ir iš šių apylinkių kilę,

bet jau plačiai žinomi žmonės. Tarp jų – Vytautas Getautis – Kauno technologijos universiteto Organinės chemijos katedros profesorius habilituotas daktaras, 2021 m. tapęs Lietuvos mokslų akademijos tikruoju nariu; Stasys Skrodenis – Lietuvos edukologijos universiteto Lituanistikos fakulteto profesorius habilituotas daktaras, Lietuvos

kalbininkas, tautosakininkas, vertėjas; Stasys Šedbaras – teisininkas, socialinių mokslų daktaras, Lietuvos Respublikos Seimo narys; Jonas Dautaras – pedagogas, žurnalistas, socialinių mokslų daktaras, daugelio knygų autorius; Donatas Petrošius – Lietuvos rašytojų sąjungos narys, poetas, eseistas ir kt. Nuo 2008 m. plačiai žinoma „Bijotaičių“ kapela, kurios dainos skamba ir už Lietuvos ribų. Rengiami tradiciniai susitikimai su kraštiečiais ir D. Poškos literatūrinės premijos laureatais, naujų knygų sutiktuvės, Bijotų festivaliai...

Skulptoriaus V. Krutinio paminklas Dionizui Poškai. Arvydo Zdanavičiaus nuotr.

Latvių kalbininkui Janiui Endzelynui – 150

■ Atkelta iš 6 p.

ryšiams su kitų šalių kalbininkais. Džiugu pastebėti, kad susirinko nemažai klausytojų (ir ne tik kalbininkų). Vyravo pakili nuotaika, nes po poros metų nuotolinio darbo pagaliau susitikome auditorijoje, galėjome tęsti diskusiją ir prie kavos puodelio.

Pranešime „Janis Endzelynas ir lietuvių kalbininkai“ apžvelgiau baltisto ryšius su lietuvių amžininkais. Artimiausi ryšiai buvo užsimezgę tarp J. Endzelyno ir Kazimiero Būgos (1879–1924) dar tada, kai K. Būga studijavo Peterburgo universitete. Liudijimų apie šių kalbininkų ryšius yra ir jų susirašinėjime. Seniausias atvirlaiškis, kurį pavyko rasti, datuotas 1909 m. sausio 19 d.

K. Būgos korespondencija saugoma Vilniaus universiteto ir Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekoje. Dalis jo laišku J. Endzelynui išspausdinta leidiniuose „Literatūra ir kalba“ (1956), „Lietuvių kalbotyros klausimai“ (1980) ir K. Būgos „Rinktinių raštų“ 3-iajame tome (1961). Net trylika J. Endzelyno laišku K. Būgai rasta Vilniaus universiteto bibliotekoje. Juose daugiausia rašoma baltų kalbotyros klausimais: aptariamos tarmės, vietovardžiai, leksikografijos klausimai ir pan. Aptinkame ir vieną kitą biografijos faktą atspindinčių pastabų. Pavyzdžiui, K. Būgos sveikinimas J. Endzelynui: „Sveikas Tamsta, laimingai apgynęs savo daktaro disertaciją! Veliju, kad veikiausiai ministerija patvirtintų Tamstą profesoriu-

mi!“ (1912 03 17). J. Endzelynas iki amžiaus pabaigos apgailėstavo, kad K. Būga taip anksti mirė, nes labai vertino jį kaip kalbininką ir kaip asmenybę. K. Būgai atminti žurnale „Švietimo ministerijos mėnraštis“ (*Izglītības Ministrijas Mēnešrakstā*) buvo išspausdintas J. Endzelyno straipsnis. Be to, J. Endzelynas palaikė ryšius ir su Jurgiu Geruliu.

Keli žymūs lietuvių kalbininkai (Jonas Kabelka, Algirdas Sabaliauskas, Jonas Kazlauskas) pažino J. Endzelyną kaip profesorių. J. Kabelka 1939–1941 m. klausėsi paskaitų LU ir yra išspausdinęs atsiminimus tiek apie jas, tiek apie patį profesorių. A. Sabaliauskas ir J. Kazlauskas 1953 m. Rygoje dalyvavo studentų mokslinėje konferencijoje ir lankėsi pas J. Endzelyną, kur juos supažindino

tuomet jauna dėstytoja, vėliau tapusi garsia latvių dialektologe, Marta Rudzytė (*Rudzīte*). Lietuvių kalbininkai sveikino baltistikos profesorių gyvenimo ir darbo jubiliejų progomis, dalyvavo ir jo laidotuose. Atsisveikinimo žodžius prie kapo sakė J. Kabelka ir A. Sabaliauskas. LU Akademinės bibliotekos, Latvijos nacionalinės bibliotekos ir Vilniaus universiteto bibliotekos fonduose saugomos nuotraukos iš jubiliejų ir laidotuvių.

Lietuvoje įvertintas J. Endzelyno indėlis į lietuvių kalbos tyrimus ir Lietuvos populiarinimą: 1932 m. profesorius tapo Vytauto Didžiojo universiteto garbės daktaru, o 1937 m. gavo Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino ordiną. (*Tēsinys – kitame numeryje*)

PARODOS, RENGINIAI

Ukraina: nenugalimos tautos dvasiniai lobiai

Dr. Raimundas Kaminskas

Kovo 10 d. Vilniuje, Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje atidaryta paroda „Ukraina: nenugalimos tautos dvasiniai lobiai“. Atidaryme dalyvavo politikai, muziejų vadovai ir kiti svečiai iš Lietuvos ir Ukrainos. Parodoje eksponuojami XVI–XVIII a. Ukrainos sakralinio meno kūriniai iš didžiausio Ukrainos muziejų komplekso – Nacionalinio Kyjivo Pečerų lauros istorinio ir kultūrinio draustinio kolekcijos, atskleidžiantys daugiametę Ukrainos ikonų tapybos raidą, supažindinantys su ypatingomis ukrainiečių auksakalystės ir siuvinėjimo tradicijomis.

Pasak parodos rengėjų, būtent ikonose geriausiai įkūnyta Ukrainos žmonių tautinio savęs identifikavimo idėja. Ukrainos ikonų

tapybos ištakos siekia Bizantijos kultūrą, vėliau ją paveikė Europos menas, tačiau jai visada buvo būdingas nacionalinis savitumas ir nepakartojamas stilius. Tai iškalbingai liudija parodoje pristatomi darbai. Tarp parodos eksponatų – Dievo Motinos Hodegetrijos (rodančios Kelią) ikona iš Kyjivo srities, Šventojo Mikalojaus Stebukladario ir itin išskirtinė šventinė ikona „Arkangelo Mykolo susirinkimas“ iš Bereznos kaimo Černigovo srityje. Lauros menininkų kūrybos stiliaus pavyzdys – dvi 1730 m. ikonos iš Trejybės cerkvės šventinės ikonostaso eilės „Dievo Motinos gimimas“ ir „Kristaus Gimimas“.

Parodos organizatoriai yra Lietuvos nacionalinis dailės muziejus ir Nacionalinis Kyjivo Pečerų Lauros istorinis ir kultūrinis draustinis. Paroda veiks iki gegužės 11 d.

Ukrainos sakralinio meno parodos atidaryme. Autoriaus archyvo nuotr.

DOKUMENTINIS FILMAS APIE PARTIZANUS

Dr. Raimundas Kaminskas

Kovo 3 d. Kaune, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos būstinėje įvyko Valdo Babaliausko dokumentinio filmo „Juozas Jakavonis-Tigras“ peržiūra. Juozas Jakavonis-Tigras buvo vienas paskutiniųjų Merkinės būrio partizanų, paimtas priešų į nelaisvę, kankintas, bet neišdavęs savo vadų gen. Adolfo Ramanausko-Vanago ir plk. Juozo Vitkaus-Kazimieraičio.

Tigras išgyveno sovietinius Magadano lagerius ir grįžo į Tėvynę. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, iki pat savo gyvenimo pabaigos rūpinosi Dainavos krašto partizanų atminimu, atkūrė partizanų vadavietės bunkerį savo gimtojoje sodyboje Kasčiūnų kaime, Merkinėje. Dokumentiniame filme – partizano Tigro gyvenimo istorija iš jo paties lūpų: ką patyrė Lietuvos partizanai, gyvendami nuolatinėje rizikoje, persekiojami prieš, kaip išgyveno ginklo brolių praradimus,

Partizanas Juozas Jakavonis-Tigras

kodėl stoji ginti Lietuvos ir pan. Šis filmas siekia pristatyti Juozo Jakavonio-Tigro svajonę, kad žiaurios gyvenimo knygos istorijos liktų gyvoje atmintyje meilės ir ištikimybės Tėvynei forma. Filmą skiriamas Juozo Jakavonio-Tigro, išėjusio Anapilin 2021 m. lapkričio 23 d., ir visų Lietuvos partizanų atminimui.

Filmo sutiktuvėse. Iš kairės: LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila, LPKTS valdybos narė Vida Normantienė, LPKT Kauno bendrijos pirmininkė Aldona Krinickienė, LR Seimo narė Angėlė Jakavonytė, dr. Raimundas Kaminskas

PRO MEMORIA

Prof. Raymond John Krisst (Rimas Kriščiokaitis)
1937 05 29 – 2023 03 11

Dr. Raymond John Krisst (Rimas Kriščiokaitis), gyvenęs Vakarų Hartforde (Bostono valstija, JAV), mirė 2023 m. kovo 11 d., palaužtas prieš keletą metų išstikusio insulto. Jis buvo iškilus Amerikos lietuvis, kuris niekada nepraleido progos priminti draugams ir pažįstamiems apie savo lietuvišką kilmę ir paveldą. Jis didžiavosi Amerika, į kurią jo šeima per Antrąjį pasaulinį karą pabėgo iš Lietuvos, gelbėdamasi nuo sovietinės okupacijos.

Raymond mėgo savo profesiją. Susidomėjęs fizika dar Hartfordo vidurinėje mokykloje, jis studijavo Konektikuto (Connecticut) universitete, kurį baigė 1958 m. Mičigano valstijos universitete (University of Michigan), viename iš garsiausių JAV univer-

sitetų, įgijo atominės ir branduolinės fizikos mokslų daktaro laipsnį. Dirbo Kembridžo (Cambridge) elektronų greitintuve moksliniu bendradarbiu. 1965–1970 m. dirbo fiziku DESY tyrimų institute Hamburge (Vokietijoje), kartu tęsdamas darbą Hartfordo universitete, *Canberra Nuclear Products* ir *Energy Transfer Systems*. Jo išradimai turėjo didžiulę teorinę reikšmę ir platų pritaikymą.

Raymond buvo aktyvus bendruomeninės veiklos dalyvis. 1983–1991 m. dirbo Vakarų Hartfordo švietimo tarybos valdybos nariu, ketverius metus ėjo šios tarybos pirmininko pareigas. Jis savanoriavo *West Hartford Access* televizijos kanale, daugelį metų vedė televizijos laidą „Požiūris“. Aktyviai dalyvavo Amerikos lietuvių bendruomenės

veikloje, buvo aktyvus Hartfordo Šventosios Trejybės lietuvių Romos katalikų bažnyčios narys. Daug metų ėjo *Baltnet* plėtros tinklo, skatinančio verslo ryšius tarp Lietuvos, Latvijos, Estijos ir JAV, valdybos nariu.

Raymond labai brangino savo šeimą, globojo motiną Levantiną ir tėvą Praną Kriščiokaičius iki jų išėjimo į amžinybę, mėgo leisti laiką su anūkais – Imanueliu, Devinu, Badenu ir Veide. Liūdesyje liko jo seserys ir artima draugė Phyllis Connors, daug draugų Kanadoje ir Lietuvoje. Jis bus palaidotas šalia tėvų Šventojo Benedikto kapinėse Konektikuto valstijoje, JAV (*Mount Saint Benedict, Bloomfield Connecticut*). Jei jis dar būtų čia su mumis, palinkėtų visiems „Į sveikatą!“

Dr. Henrika Šečkuvienė-Gunevičiūtė 1954–2023

*Padėta batuta,
užversta viso gyvenimo partitūra.
Nutrūkusi gyvenimo styga...
Išėjo savojo pavasario pasitikti
nelauktai...*

Henrika Šečkuvienė gimė 1954 m. birželio 26 d. Vilniuje. Mokėsi Vilniaus 22-ojoje vidurinėje mokykloje (direktorė – Elvyra Raupėnienė), kuriai vėliau, 1993 m., suteiktas Mikalojaus Daukšos vardas. Dar besimokydama vidurinėje mokykloje, pradėjo dainuoti Vilniaus respublikinių profsąjungos rūmų mergaičių chore „Liepaitės“, kuriame vėliau, baigusi studijas, dirbo chormeistere.

Baigusi vidurinę mokyklą, H. Šečkuvienė chorinio dirigavimo mokėsi Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos aukštesniojoje muzikos mokykloje (nuo 1993 m. – Vilniaus konservatorija), žymaus Lietuvos chorų vadovo Edmundo Sapranavičiaus klasėje. Dar būdama muzikos mokyklos studente, 1974 m. dalyvavo Respublikiniame jaunųjų dirigentų konkurse Klaipėdoje. 1975 m. baigusi Aukštesniąją muzikos mokyklą su pagyrimu, buvo priimta į Lietuvos valstybinę konservatoriją (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija), kurią baigė 1980 m.

Dar būdama studente, 1978 m. buvo

priimta į Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto dainų ir šokių ansamblio „Šviesa“ chormeisterio pareigas. Po chorinio dirigavimo studijų, pagal paskyrimą, H. Šečkuvienė 1980 m. pradėjo dėstytojo darbą VVPI Estetinio lavinimo katedroje, kur 1982 m. įkūrė VVPI merginų chorą, o 1989 m. buvo išrinkta šios katedros vyr. dėstytoja. Dirbdama Estetinio lavinimo katedroje, o vėliau, 1992 m., atkūrus VVPI Muzikos katedrą, H. Šečkuvienė skaitė paskaitas instituto Istorijos ir pedagogikos, Lietuvių kalbos ir literatūros, Fizikos, Matematikos fakultetų studentams, parengė jų studijoms mokymo metodinių priemonių. Nuo 1996 m. Pedagoginiame universitete atkūrus muzikos specialybę, ji tapo Muzikos katedros chorinio dirigavimo dėstytoja ir choro studijos vadove, surengė nemažai šios studijos koncertų pedagoginei visuomenei Vilniuje ir regionuose.

Jungtinėje Vilniaus pedagoginio universiteto, Vilniaus universiteto ir Šiaulių universiteto Mokslo taryboje H. Šečkuvienė

2001 m. apgynė socialinių mokslų daktaro disertaciją „Priešmokyklinio amžiaus vaikų muzikinių gebėjimų ugdymas muzikos mokykloje“. 2010 m. Lietuvos švietimo ir mokslo ministro įsakymu buvo paskirta į Aukštųjų mokyklų stojamojo motyvacinio testo vykdymo stebėtojų grupę. Jai buvo suteiktas mokytojo eksperto pedagoginis vardas. 2014 m. išleido plačiai cituojamą išsamų mokslinį metodinį leidinį „Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas“ (Vilnius, 2014), kuriame apibendrino savo darbo patirtį, dirbant su „Liepaitėmis“, Lietuvos ir užsienio moksliniuose rinkiniuose bei žurnaluose paskelbė nemažai mokslinių straipsnių muzikinio ugdymo problemoms apžvelgti. Visa savo veikla, nuoširdžiu bendravimu, H. Šečkuvienė užsitarnavo didžiulę universiteto dėstytojų kolegų ir studentų pagarbą. Neįkainojamas buvo jos indėlis rengiant ir registruojant universiteto Muzikos mokytojų bakalauro ir magistrų studijų programas, vykdant jų savianalizę. *LEU Alumnų draugija* ■

Marija Horodničiūtė 1936 07 01 – 2023 03 03

*Kai atgal pažiūriu, tai ir nedidelis
džiaugsmas
atrodo tartum stebuklas, kuriuo tikėti
imu.
Gal ir visas gyvenimas – vienintelis,
vienas didžiausias mano stebuklas,
nepaprastas paprastumu.
J. Marcinkevičius*

Marija (Rūta) Horodničiūtė gimė 1936 m. liepos 1 d. pirmosios lietuviškos Vytauto Didžiojo gimnazijos Vilniuje fizikos mokytojo, Vilniaus universiteto fizikos mokslų daktaro Henriko Horodničiaus ir Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto docentės mokslų daktarės oftalmologės Marijos Karužaitės Horodničienės šeimoje.

Marija baigė Vilniaus Salomėjos Neries mergaičių gimnaziją. Vėliau mokslus tęsė ir baigė Vilniaus universiteto Fizikos-matematikos fakultetą. Dirbo programuotoja įvairiose įstaigose. Laisvalaikiu dainavo Vilniaus miesto moterų chore „Eglė“ (buvęs Vilniaus dailės muziejaus choras „Eglė“). M. Horodničiūtė

sukūrė šeimą susilaukė sūnaus Jono, kuris vėliau senelės garbei perėmė pavardę Karužas. Sulaukė 3 anūkų ir 5 proanūkių.

Pirmosios lietuvių Vytauto Didžiojo gimnazijos Vilniuje alumnai reiškia nuoširdžią užuojautą velionės artimiesiems ir visiems ją pažinojusiems. Miela Marija, mūsų Rūtele, Jūs savo kuklumu, paprastumu ir nuoširdumu buvote pavyzdžiu, dalinote šypseną ir meilę mūsų mylinčioms širdims. Ramaus Jums amžino poilsio ir tebus lengva Lietuvos žemelė, kurią taip mylėjote, ilsintis prie savo mylimų tėvelių Rokantiškių kalnelėje. *Vytauto Didžiojo gimnazijos alumnai* ■

Doc. dr. Idalija Matickienė 1946 09 16 – 2023 02 25

laboratorijoje. 1976–1980 m. mokėsi Lietuvos mokslų akademijos Ekonomikos instituto aspirantūroje ir nagrinėjo gamybos asortimento formavimo problemas. 1980 m. Lietuvos mokslų akademijos Ekonomikos mokslinėje taryboje apgynė socialinių mokslų daktaro disertaciją „Gamybos asortimento formavimo ir jo tobulinimo tyrimas“.

Nuo 1980 m. I. Matickienė dirbo KPI Mašinų gamybos ekonomikos katedroje asistente, vėliau – docente, o nuo 1992 m. – KTU Vadybos fakulteto Finansų katedros vedėja. 1993 m. stažavosi JAV Teksaso universitete (angl. *University of Texas at Dallas*), vėliau – Vilniaus universitete ir kt. I. Matickienė išspausdino 13 straipsnių gamybos asortimento formavimo ir jo tobulinimo tyrimo tematika, iš kurių pagrindiniai paskelbti Lietuvos mokslų akademijos darbų antrajame tome (1980), rinkinyje „Mokslinė-techninė revoliucija ir visuomeninės gamybos efektyvumas“ (1997). Vadovavo septyniems ūkiskaitiniams darbams. Dirbo prie KTU Finansų katedros 1997 m. įsteigto Audito ir apskaitos mokslinio-konsultacinio centro vadove.

Į Amžinybę iškeliavo ilgametė Kauno technologijos universiteto (KTU) Ekonomikos ir verslo fakulteto docentė Idalija Matickienė.

I. Matickienė gimė Joniškėje. 1964 m. baigė vidurinę mokyklą Šiauliuose, 1969 m. – Kauno politechnikos instituto (KPI) automobilių transporto ekonomikos ir organizavimo specialybę, įgijo inžinieriaus ekonomisto kvalifikaciją. Iki studijų doktorantūroje dirbo KPI Ekonomikos fakulteto mokslinėje

Doc. dr. JUSTINAS STONYS

Kovo 17 d. staiga užgeso doc. dr. JUSTINO STONIO, Senovinės technikos muziejaus įkūrėjo gyvybė. „Mokslo Lietuva“ reiškia gilią užuojautą jo artimiesiems. ■

Doc. I. Matickienė skaitė modulį „Gamybos planavimas ir organizavimas“, „Inžinerinė ekonomika“, „Audito planavimas ir organizavimas“ paskaitas ir vedė praktinius užsiėmimus, vadovavo inžinierių, bakalauro ir magistrų baigiamiesiems darbams. Vadovėlio „Inžinerinė ekonomika“ (1993) atsakingoji redaktorė ir mokomosios knygos „Audito planavimas ir organizavimas“ (1997) autorė.

Už sėkmingą vadovavimą studentų moksliniams darbams doc. I. Matickienė ne kartą apdovanota Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo ministerijos ir KTU rektorius padėkos raštais. *Parengė KTU veteranų klubo „Emeritus“ referentė Janina Samolaitytė* ■

PRO MEMORIA

Prof. Danielius Eidukas 1932 07 21 – 2023 02 26

Į Amžinybę iškeliavo ilgametis Elektros ir elektronikos fakulteto profesorius Danielius Eidukas – radiotechnikos inžinierius,

technologijos mokslų habilituotas daktaras, akademikas, ilgametis Radijo aparatūros konstravimo ir Elektronikos inžinerijos katedrų vedėjas.

D. Eidukas gimė 1932 m. liepos 21 d. Pileniuose, tuometiniame Tauragnų valsčiuje (dabar – Utenos r.). 1952 m. įstojo į Kauno politechnikos instituto (KPI) Elektrotechnikos fakultetą. 1957 m. baigė studijas ir įgijo radiotechnikos inžinieriaus kvalifikaciją. 1959–1962 m. studijavo KPI neakivaizdinėje aspirantūroje, čia parengė ir 1962 m. apgynė fizikos ir matematikos mokslų kandidato disertaciją. Studijuodamas 1956–1957 m. dirbo Fizikos katedros laborantu. 1957–1959 m. buvo Vilniaus radijo matavimo prietaisų Mokslinio tiriamojo instituto inžinieriumi, 1959–1962 m. – Kauno radijo matavimo technikos Mokslinio tiriamojo instituto la-

boratorijos vedėju, 1962–1964 m. – skyriaus vedėju, 1968–1972 m. – moksliniu sekretoriumi. Čia dirbdamas parengė ir 1970 m. apgynė technikos mokslų daktaro disertaciją. 1971 m. Aukščiausioji atestacinė komisija patvirtino technikos mokslų daktaro laipsnį.

Nuo 1972 m. D. Eidukas dirbo KPI, 1972–1988 m. buvo Radijo aparatūros konstravimo ir Elektronikos inžinerijos katedrų vedėju. Nuo 1988 m. iki pensijos (2013 m.) – Elektronikos inžinerijos katedros profesorius.

1976 m. išrinktas Lietuvos mokslų akademijos akademiku nariu korespondentu. 1980 m. D. Eidukui suteiktas TSRS nusipelnusio dėstytojo vardas, o 1984 m. – Lietuvos nusipelnusio mokslų ir technikos veikėjo garbės vardas. 1993 m. išrinktas Rusijos mokslų akademijos užsienio garbės akademiku. 2000 m. jam suteiktas Vilniaus Gedimino technikos universiteto garbės daktaro vardas. 2002 m. nostrifikuotas technologijos mokslų habilituoto daktaro mokslinis laipsnis ir suteiktas Kauno technologijos universiteto (KTU) garbės profesoriaus vardas.

Prof. D. Eidukas skaitė studentams šiuos kursus: metrologijos pagrindus, informacinių matavimo sistemų projektavimą, elektrinius matavimus, mokslinį eksperimentą, o magistrantams ir doktorantams – kūrybinį mokslinį darbą, eksperimento planavimo teoriją, elektroninių sistemų metrologiją. Jis vadovavo aspirantų ir mokslo bendradarbių moksliniams darbams. Parengė per 160

mokslo daktarų, tarp kurių net 35 habilituoti mokslų daktarai. Pagrindinė mokslinių tyrimų sritis – puslaidininkių fizikos bei elektros ir elektronikos fiziniai ir technologiniai matavimai bei matavimų inžinerija. Šia tematika kartu su bendraautoriais spaudoje paskelbė per 600 mokslinių straipsnių, parengė 19 monografijų. Skaitė pranešimus daugelio šalių mokslinėse konferencijose.

Dalyvavo, rengiant mokymo ir metodines priemones. Prof. D. Eidukas – 4 vadovėlių ir 45 mokymo priemonių studentams autorius. Be to, jis – daugelio pasaulio mokslinių žurnalų redkolegijų narys, leidinių redaktorius. Svarbiausi jo moksliniai veikalai yra: „Puslaidininkinių įtaisų pereinamųjų procesų analizė ir tyrimas subnanosekundiniame diapazone“ (su bendraautoriais, rusų k., 1970), „Eksperimento planavimo teorija“ (su bendraautoriais, 2002), „Elektroninių sistemų duomenų analizė“ (su bendraautoriais, anglų k., 2008). D. Eidukas buvo apdovanotas įvairių šalių penkais ordiniais ir medaliais, 35 pagyrimo ir padėkos raštais, Lietuvos valstybinės (1973) ir nacionalinės (1995) premijų laureatas. 2013 m. jam įteiktas padėkos ženklas už Kristaus Prisikėlimo bažnyčios rėmimą.

Šviesus profesoriaus Danieliaus Eiduko atminimas ilgai išliks buvusių kolegų atmintyje, jo darbuose ir KTU istorijos puslapiuose. Parengė KTU veteranų klubo „Emeritus“ referentė Janina Samolaitytė

Signataras Jonas Šimėnas 1953 07 31–2023 03 15

Eidamas 70-uosius metus, mirė Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras, buvęs Seimo narys Jonas Šimėnas. „Netekome tikro nepriklausomos valstybės kūrėjo. Visada prisiminsime Joną Šimėną kaip žmogų, kuris buvo ištikimas savo vertybėms, drąsiai siekė laisvės ir kartu su Sąjūdžiu ardė totalitarinio režimo pančius, o vėliau daug prisidėjo, kuriant modernią šalies aplinkosaugos sistemą. Visiems mums jis išliks nuoširdaus rūpesčio žmogumi ir jo gyvenamąja aplinka pavyzdžiu“, – sakė Lietuvos Prezidentas Gitanas Nausėda.

„Mokslo Lietuvos“ prenumerata

metų pabaigos. Sumokėję prenumeratos mokesį, nepamirškite pranešti redakcijai savo elektroninio pašto adresą, kuriuo pagėdaujate gauti laikraštį. Mūsų el. pašto adresas: mokslolietuva@gmail.com

Prenumeratos mokesis pervedamas į laikraščio leidėjo – UAB „Mokslininkų laikraštis“ – sąskaitą. Įmonės kodas – 123218653, atsiskaitomoji sąskaita – LT81 7300 0100 0242 3598, AB „Swedbank“. **Nurodoma mokėjimo paskirtis** – ML prenumerata. Į šią sąskaitą taip pat pervedamas mokėjimas už laikraščio paslaugas: skelbimus, reklamą, užsakomuosius straipsnius.

Finansinę paramą „Mokslo Lietuvai“ (metinę pajamų mokesčio dalį, aukas ir kt.) prašome pervedti Lietuvos mokslininkų sąjungai. **Įmonės kodas** – 111959769, **atsiskaitomoji sąskaita** – LT70 7300 0100 0244 9695, AB „Swedbank“. Lietuvos mokslininkų sąjunga

„Mokslo Lietuva“ yra akademinės bendruomenės laikraštis, leidžiamas nuo 1989 m. vasaros. Laikraščio leidėjas – Lietuvos mokslininkų sąjunga (LMS). Nuo 2022 m. sausio „Mokslo Lietuva“ leidžiama tik elektroniniu variantu (PDF formate), kuris siunčiamas į Jūsų nurodytą elektroninį pašta tiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje. Per metus išleidžiami 22 numeriai – po du numerius per mėnesį (išskyrus rugpjūtį). Leidinio metinė prenumerata – 20 eurų. Užsisakyti laikraštį galima nuo bet kurios dienos, nelaukiant einamųjų

*Dėl Tėvelio mirties Lietuvos mokslininkų sąjungos taryba ir laikraštis „Mokslo Lietuva“ reiškia giliausią užuojautą Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkui, Vilniaus universiteto profesoriui DALIUI SERAFINUI.
Tai yra netektis, kurios niekas neatstos, bet širdyje šią skaudžią valandą esame kartu.*

LMS taryba
„Mokslo Lietuva“

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Gintė Niauraitė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Dalius Serafinas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Seržantė, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Janina Valančiūtė, Raimundas Kaminskas, Algirdas Mikas Žemaitaitis
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169